

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Trestná činnost související se zneužíváním návykových
látek**

2014

Jan Mořkovský

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1.6. 2014

.....

Podpis

Obsah

Úvod	6
1. Definice drog a drogové závislosti	8
1.1 Definice toxikomanie	8
1.2 Rozdělení drog	9
1.3 Trestná činnost související se zneužíváním návykových látek	9
1.3.1 Drogové delikty v užším slova smyslu	10
1.3.2 Drogové delikty v širším slova smyslu	11
1.3.3 Trestné činy spáchané za účelem získání drog	11
1.3.4 Trestné činy spáchané pod vlivem drogy	11
1.3.5 Trestné činy páchané na toxikomanech	12
2. Vývoj právní úpravy týkající se návykových látek na území dnešní České republiky	13
2.1 Rakousko-uherská právní úprava	14
2.2 Období první republiky	15
2.3 Období po II. světové válce	18
2.4 Mezinárodní smlouvy	20
2.5 Trestní zákon č. 140/1961 Sb.	21
2.5.1 Novelizace zák. č. 140/1961 Sb.	24
3. Současná právní úprava trestných činů souvisejících se zneužíváním návykových látek	27
3.1 Přehled změn v souvislosti přijetím zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník	27
3.2 Zákon o návykových látkách	30
4. Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami dle ust. § 283 tr. zákoníku	33
4.1 Základní skutková podstata	33
4.1.1 Definice pojmů	33
4.2 Kvalifikovaná skutková podstata	37

4.2.1 K odstavci 2	38
4.2.2 K odstavci 3	42
4.2.3 K odstavci 4	43
4.2.4 K odstavci 5 – trestnost přípravy	45
5. Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu dle ust. § 284 tr. zákoníku	46
5.1 Základní skutková podstata	46
5.1.1 Definice pojmů	47
5.2 Kvalifikovaná skutková podstata	49
6. Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku dle ust. § 285 tr. zákoníku	50
6.1 Základní skutková podstata	50
6.1.1 Vymezení pojmů	52
6.1.2 Konopí a způsob jeho využívání	52
6.1.3 Vymezení pojmů u další základní skutkové podstaty	54
6.2 Kvalifikovaná skutková podstata	55
7. Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu dle ust. § 286 tr. zákoníku	57
7.1 Základní skutková podstata	57
7.1.1 Vymezení pojmů	58
7.2 Kvalifikovaná skutková podstata	59
8. Šíření toxikomanie dle ust. § 287 tr. zákoníku	61
8.1 Základní skutková podstata	61
8.1.1 Vymezení pojmů	61
8.2 Kvalifikovaná skutková podstata	64
9. Další trestné činy související se zneužíváním návykových látek	66
9.1 Ohrožení pod vlivem návykové látky dle ust. § 274 tr. zákoníku	66
9.1.1 Vymezení pojmů	67
9.1.2 Kvalifikovaná skutková podstata	68

9.2 Opilství dle ust. § 360 tr. zákoníku	69
9.2.1 Actio libera in causa dolosa	69
9.2.2 Actio libera in causa culposa	69
9.2.3 Nepřičetnost	70
9.2.4 Opilství	70

Úvod

Problematika zneužívání návykových látek a trestná činnost s tím související je velice obsáhlým tématem, kdy není možno v rámci diplomové práce pojmout veškeré aspekty. Je nutno zvážit, že pod pojmy návykové látky je možno podřadit nejen zneužívání drog, ale také alkoholu a cigaret. V této souvislosti je možno najít širokou škálu trestné činnosti, jež může právě s těmito látkami souviset jako je např. dovoz nekolokovaných cigaret a nelegální výroby či dovoz alkoholu a s tím související trestná činnost daňová. V souvislosti s nelegální výrobou alkoholu je jistě možno zmínit také trestné činy obecně ohrožující a dále trestné činy ve vztahu k lidskému životu a zdraví, jak v České republice v nedávných dnech ukázala tzv. metanolová aféra.

Pokud byl v předchozím odstavci zmiňován alkohol, je nutno rovněž připomenout skutečnost, že neroste spotřeba pouze drog, které se stávají častým společenským problémem postihovaným trestněprávními normami, ale neklesá rovněž ani spotřeba alkoholu, která se nepříznivě projevuje nejen na lidském organismu a společnosti jako celku, ale konzumace alkoholu je jedna ze závažných příčin páchání trestné činnosti. Pro účely této diplomové práce bude alkohol zmíněn pouze okrajově, neboť rozsah práce, která by se zabývala nejen nealkoholovými drogami, by byl značný a přesahoval by dle mého názoru rozsah diplomové práce.

Tato práce bude zaměřena na zneužívání nealkoholových drog, tzv. nealkoholové toxikomanii, kdy je nutno definovat si pojem drog, toxikomanie a rozlišit druhy těchto látek. V této práci se chci rovněž věnovat historii právní úpravy na území českých zemí, Československa a následně samostatné České republiky. Stěžejní částí této práce bude aktuální právní úprava podle současného trestního zákoníku zák. č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů. V samostatných kapitolách se budu věnovat jednotlivým skutkovým podstatám, které jsou spojeny se zneužíváním a jiným nakládáním s návykovými, resp. omamnými a psychotropními látkami. Vzhledem ke skutečnosti, že se zneužíváním návykových látek souvisí široký okruh trestných činů, které není možno v této práci jednotlivě rozebrat, budu se věnovat pouze těm, které dle mého názoru nejvíce souvisí s touto

problematikou a to trestným činům ohrožení pod vlivem návykové látky a trestnému činu opilství, kdy popis těchto skutkových podstat bude tvořit závěrečnou kapitolu této práce.

Cílem této mé práce je věnovat se aktuálním právním otázkám souvisejícím s problematikou návykových látek a kriticky zhodnotit právní úpravu ve světle historie právní úpravy a současné judikatury.

1. Definice drog a drogové závislosti

V odborné literatuře můžeme najít definice *drog* jako jakoukoli přírodní či syntetickou látku, která po aplikaci do živého organismu mění jednu nebo více psychických či tělesných funkcí a její opakované požití vede (může vézt) ke vzniku návyku. Toxikomanií neboli drogovou závislost je možno označit jako stav, kdy osoba zneužívající tyto návykové látky si vytvořila na tuto látku vazbu, přestala být vůči ní svobodná a droga se stala trvalou a neoddělitelnou součástí jejího života.

1.1 Definice toxikomanie

Definice toxikomanie byla přijata již v roce 1950 Světovou zdravotnickou organizací (WHO): „*Toxikomanie je stav periodické nebo chronické intoxikace (tj. otravy, vnikání jedovaté látky do organismu), který škodí jedinci i společnosti a je vyvoláván opakovaným užíváním drogy (přírodní či syntetické), což zahrnuje:*

1. *přemáhající přání či potřebu pokračovat v užívání drogy a získávat ji jakýmkoli prostředky,*
2. *tendenci zvyšovat dávky,*
3. *psychickou (psychologickou) a někdy i fyzickou závislost na účincích drog.¹*

V roce 1983 byla ze straně WHO tato definice rozšířena o charakteristické znaky toxikomanie:

1. psychická (psychologická) závislost,
2. fyzická (somatická) závislost projevující se abstinenčním syndromem, tedy příznakem vyskytujícím se při přerušení aplikace drogy,
3. zvýšená schopnost organismu vzdorovat účinkům drog,
4. nutková potřeba opatřit si drogu bez ohledu na prostředky nebo důsledky jejího získávání

¹ Vantuch, Pavel. *Drogy a kriminalita*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně v Brně – právnická fakulta, 1990. 11 s. ISBN80-210-0169-0

1.2 Rozdělení drog

Kritéria rozdělení drog jsou různá, např. podle jejich původu na přírodní a syntetické, podle skupenství na pevné, plynné a kapalné. Podle vztahu a postoji společnosti k návykové látce je možno rozdělit drogy legální, tzn. společensky tolerované a nelegální, které společnost netoleruje. Rozdělení drog na měkké a tvrdé představuje míru rizika a nebezpečí související se zneužíváním návykových látek jak pro jedince, tak pro společnost.

Nejtypičtějším rozdělení drog, které je dle mého názoru také všeobecně respektováno a známo je následující:

- alkohol,
- těkavé látky,
- tlumivé látky,
- opiáty,
- halucinogeny,
- stimulační drogy,
- konopí a jeho produkty

1.3 Trestná činnost související se zneužíváním návykových látek

V následujících kapitolách se budu podrobně věnovat jednotlivým skutkovým podstatám souvisejícím se zneužíváním návykových látek, ale v tomto obecném úvodu je z mého pohledu nutno definovat trestnou činnost související se zneužíváním návykových látek, neboť toto protiprávní jednání představuje široké spektrum specifické trestné činnosti.

Dříve než se však budu zabývat jednotlivými skupinami deliktů souvisejících s problematikou zneužívání psychotropních/omamných látek, budu se nejdříve věnovat výkladu pojmu návyková látka. Slovo návyková látka totiž nevystihuje v plném rozsahu to, co máme skutečně na mysli, hovoříme-li v obecné mluvě např. o obchodování s návykovými látkami. Výše uvedené plyne ze skutečnosti, že ne všechny psychotropní/omamné látky musí být nutně návykové (přestože všechny dokáží ovlivnit centrální nervovou soustavu a mnoho z nich skutečně návykových je). Nicméně v českém právním řádu se však s rozlišením

psychotropních/omamných látek na látky návykové a látky nenávykové nesetkáváme, naopak se v něm setkáváme pouze s termínem „návyková látka“, který je zde nesprávně užíván pro celou skupinu omamných látek, a to bez ohledu na jejich návykovost (stejně tak jako je tomu někdy v obecné mluvě). Jako příklad nám může posloužit MDMA (neboli extáze), v tomto případě se sice jedná o omamnou látku, nikoli však o látku návykovou (prakticky žádná psychická či fyzická závislost na této látce nebyla sledována), obdobně je tomu i s halucinogeny např. LSD.

V § 130 zákona 40/2009 Sb., trestní zákoník se uvádí: „*Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.*“ Termín návyková látka tedy v trestním zákoníku slouží jako určitá legislativní zkratka pro poměrně širokou skupinu látek nepříznivě ovlivňujících psychiku člověka, jeho vůli nebo chování, a to bez ohledu na jejich návykovost. Z výše uvedených důvodů lze mítí právě vůči užití termínu „návyková látka“ trestním zákoníkem značné výhrady ve směru vhodnosti jeho užití a výstižnosti.

Pojem návyková látka však užívá i zákon 167/1998 Sb., zákon o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů. Návykovými látkami se dle výše uvedeného zákona rozumí: „*omamné látky a psychotropní látky uvedené v přílohách č. 1 až 7 nařízení vlády o seznamu návykových látek*“. Pojem návyková látka je zde tedy opět užit poměrně nepřesně, když uvedené přílohy obsahují ve svém výčtu i látky, které návykovými nejsou. Navíc je v souvislosti s výše uvedeným nutné dodat, že rozsah omamných látek, které zákon o návykových látkách pod pojem návyková látka řadí, neodpovídá rozsahu omamných látek, které za návykové označuje trestní zákoník - trestní zákoník to, co je „návyková látka“ stanoví pouze demonstrativně, zatímco zákon o návykových látkách hovoří taxativním způsobem (jedná se pouze o látky uvedené v přílohách nařízení vlády o seznamu návykových látek). Z výše uvedených důvodů je proto vhodné mezi oběma těmito pojetími „návykových látek“ rozlišovat.

1.3.1 Drogové delikty v užším slova smyslu

Do této skupiny je možno zahrnout trestné činy spočívající v nedovoleném zacházení s omamnými a psychotropními látkami. Je třeba konstatovat, že samotné užívání drog není podle platného práva České republiky trestně stíháno a to dle zásady, že se jedná o sebepoškození, které stejně jako sebevražda či provedení autointerupce, není trestné.

Trestnou činnost v této skupině se mohou páchat jak osoby závislé na omamných a psychotropních látkách jako prostředek obživy, ale také osoby, které drogu samy neužívají, ale prostřednictvím obchodu s návykovými látkami chtějí získat finanční prospěch.

1.3.2 Drogové delikty v širším slova smyslu

Mezi toto protiprávní jednání je možno zahrnout trestnou činnost směřující k šíření a navádění ke zneužívání návykových látek, která je páchána zejména samotnými uživateli drog, kteří předávají své zkušenosti se abúzem drog začínajícím uživatelům.

1.3.3 Trestné činy spáchané za účelem získání drog

Vzhledem ke skutečnosti, že zneužívání návykových látek je finančně náročné, lze do této skupiny protiprávního jednání zahrnout jednak jednání související se získáním finančních prostředků na opatření drogy a dále trestné činy směřující k přímo k opatření drogy. Nejčastěji do této skupiny spadá majetková trestná činnost, např. krádež dle ust. 205 TZ, zpronevěra dle ust. § 206 TZ, podvody – podvod dle ust. § 209 TZ či úvěrový podvod dle ust. 211 TZ apod.). Ne vždy je možno propojit souvislost mezi zneužíváním návykových látek a shora uvedenou majetkovou trestnou činností, neboť pachatelé se nezmiňují o příčinách či motivech protiprávního jednání. Výjimkou jsou pochopitelně krádeže v lékárnách, kde je souvislost mezi užíváním drog zcela zjevná.

1.3.4 Trestné činy spáchané pod vlivem drogy

Do této skupiny trestných činů spadají skutkové podstaty, které pochopitelně nemusí být páhány pouze toxikomany, ale často se stává, že k jejich spáchání dojde právě v rámci akutní intoxikace nebo v době abstinčního syndromu.

Může se např. jednat o trestné činy proti životu a zdraví – těžké ublížení na zdraví dle ust. § 145 TZ, ublížení na zdraví dle ust. § 146 TZ, trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti – znásilnění dle ust. § 185 TZ, trestné činy proti rodině a dětem – ohrožování výchovy dítěte dle ust. § 201 TZ nebo trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných – násilí proti skupině obyvatel nebo jednotlivci dle ust. § 352 TZ, výtržnictví dle ust. § 358 TZ, opilství dle ust. § 360 TZ.

1.3.5 Trestné činy páchané na toxikomanech

Zneužívání návykových látek je spojeno s rizikovým a riskantním způsobem života a toxikomani se stávají oběťmi trestné činnosti. Vyloučena není majetková trestná činnost páchaná na toxikomanech, ale také trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti – znásilnění dle ust. § 185 TZ, pohlavní zneužití dle ust. § 187 TZ, případně také kuplířství dle ust. § 189 TZ a také trestné činy proti svobodě – obchodován s lidmi dle ust. § 168 TZ, vydírání dle ust. § 175 TZ, útisk dle ust. § 177 TZ apod.

V této kapitole byly pro účely této práce definovány pojmy související s touto diplomovou prací. Vzhledem ke skutečnosti, že stěžejní část této práce bude věnována jednotlivým skutkovým podstatám souvisejícím se zneužíváním návykových látek dle aktuální právní úpravy, bude nutno zabývat se také historií a vývoji právní úpravy na území dnešní České republiky.

2. Vývoj právní úpravy týkající se návykových látek na území dnešní České republiky

Drogová problematika a zneužívání návykových látek není záležitostí posledních let, ani posledního stolení. Liší se pouze druh látek, které byly využívány ke změně stavu mysli. Nejčastěji se jednalo o durman obecný, rulík zlomocný nebo blín černý z bylin, dále často zmiňovaný alkohol, později marihuana (konopí), a nebo opium. Je téměř jisté, že již lidé z prvobytně pospolné společnosti zneužívaly návykové látky při slavnostech a obřadech, s tím, že se nejedná pouze o zneužívání ve smyslu změny stavu mysli, ale zcela jistě byly také pozorovány účinky jednotlivých bylin a rostlin pro primitivní pravěké lékařství a ranhojičství.

První zmínky o zneužívání návykových látek můžeme v českých zemích najít již z období knížete Břetislava I., a to zejména v souvislosti s potlačováním užívání těchto látek, jež souviselo s nástupem křesťanské víry. Břetislavovy Dekrety z roku 1039² zakazovaly požívání alkoholu v krčmách a vaření lektvarů, zneužívání bylin a nakládání s omamnými látky byly považovány za projevy čarodějnictví a přísně trestány.

Rozvoj užívání omamných látek nastává s rozvojem lékařské vědy, kdy byly zkoumány a zjišťovány účinky těchto látek na lidský organismus. Dochází rovněž k syntetické výrobě drog a léků. Je zcela zřejmé, že tyto látky nebyly používány pouze k lékařským a vědeckým účelům, ale poměrně rychle začalo docházet ke zneužívání za účelem psychických, případně fyzických požitků. Ke zneužívání drog a omamných látek dochází zpočátku pouze formou drog rostlinného (konopí, houby, lilkovité rostliny), následně dochází ke zneužívání dostupných léků k výrobě syntetických drog.

² Soubor právních předpisů a nejstarší právní památka z území Českých zemí. Měla být vyhlášena knížetem Břetislavem I. nad hrobem svatého Vojtěcha v Hvězdě. Snahou Dekret byla eliminace veškerých pohanských zvyků, pověr a zvyklostí, které byly i přes přísné tresty stále součástí křesťanské víry.

2.1 Rakousko-uherská právní úprava

Neoprávněné nakládání s omamnými a psychotropními látkami upravoval jako první na území Rakouska-Uherska zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích. Konceptně vycházel ze Zákoníku o zločinech a těžkých policejních přestupcích, který byl vyhlášen roku 1796 jako Západohaličský trestní zákoník a v roce 1803 byl upraven a vyhlášen jako platný pro celou monarchii. Trestní zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích položil základ pro rakouské a následně také československé trestní právo. Byl platný pro území celé monarchie. Na rozdíl od Zákoníku o zločinech a těžkých policejních přestupcích obsahuje pouze hmotné právo s tím, že procesní bylo vyčleněno do samostatného předpisu. V jeho textu jsou zakomponovány mnohé zásady, které jsou známé a používané v dnešním trestním právu jako např. zákaz analogie a zásada *nullum crimen sine lege*.

Co se týče omamných látek, byly v něm zmiňovány následující skutkové podstaty týkající se zejména nelegálního prodeje a distribuce omamných látek: Neoprávněný prodej léčiv vnitřních i zevnitřních (ust. § 354), Neopatrnost při prodeji jedu (ust. § 368), Nedbalost v chování a oddělení jedu (ust. § 369) či Zanedbání dohledu nad jedovatou látkou (ust. § 370). Tresty, které byly za toto jednání ukládány, patřily k mírnějším. Samotné užívání bylo v zák. č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích spíše opomíjeno a soustředilo se pouze na dvě skutkové podstaty: Užívání odvaru z makovic při dětech (ust. § 377) a Neoprávněné zacházení při vykuřování sírou a při užívání přípravku narkotizujících. Ani tresty za toto jednání nepatřily k těm nepřísnějším, které bylo možno dle shora uvedeného zákona ukládat.

Je nutno poznamenat, že neoprávněné nakládání s omamnými látkami a jejich zneužívání nebylo dlouho zakomponováno do platné právní úpravy a že legislativní proces byl značně zpožděn oproti společenskému vývoji. K léčbě vojáků bylo velice často užíváno morfium (derivát opia), které vyvolává v uživatelích velice silnou závislost. Do 20. let 20. století neexistovala žádná právní úprava, která by nakládání s touto látkou upravovala, tzn., že nad užíváním či zneužíváním morfia neexistoval žádný dohled či regulace ze strany státní moci.

2.2 Období první republiky

Po vzniku první republiky nebylo možno vytvořit veškeré zákony tak rychle, aby nevzniklo právní vakuum. Z tohoto důvodu mnohé zákony z období Rakouska – Uherska platily po určitou dobu i na území nové Československé republiky. Založení Československé republiky bylo upraveno zák. č. 11/1918 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého. Právě tímto zákonem byla založena materiálně právní kontinuita mezi právním rakousko-uherským právním řádem a právním řádem československého státu.³

Vzhledem k výše uvedenému, tedy k rozšíření zneužívání morfia jak opiového derivátu, se vývoj drogové či protidrogové legislativy ubíral právě směrem právní úpravy neoprávněného nakládání s opiem. Základy byly položeny na druhé mezinárodní konferenci věnované drogám⁴, která se konala roku 1912 v Haagu. Na této konferenci byla přijata Mezinárodní úmluva o opiu, kdy Československá republika se stala její smluvní stranou. Tato konvence nabyla pro Československo účinnosti až dne 10. ledna 1920 po ratifikaci ze strany ústavních orgánů. Na základě této mezinárodní úmluvy přijalo Československo zák. č. 128/1923 Sb. z. a n., o provádění Mezinárodní opiové konvence ze dne 23. ledna 1912. Zákon byl vyhlášen dne 29. května 1923. Pokud do té doby bylo zneužívání morfia bráno jako osobní tragédie jednotlivce či jeho rodiny, nyní již podléhala právní úpravě a trestům v souladu s tímto zákonem. Ust. § 1 zák. č. 128/1923 Sb. z. a n. upravovalo úřední dohled nad výrobou, prodejem, rozdělováním a vývozem kokainu, opia a morfia. Dle ust. § 2 zák. č. 128/1923 Sb. z. a n. byla zakázána výroba, dovoz, prodej, rozdělování, požívání i vývoz zpracovaného opia i škvárů opia vykouřeného. *„Zákon tento určuje, které osoby smějí vyráběti, dovážeti a prodávati opiáty a určuje zároveň povinnost těchto osob vésti ve svých knihách přesné záznamy o pohybu tohoto zboží.“* Zákon se nevztahoval lékaře a řádně oprávněné lékárníky. Dovoz a vývoz opia podléhal kontrole v tom směru, že každý obchodující s opiem musel mít dovozní povolení a vedle toho také tzv. Dovozní osvědčení, které vydávalo ministerstvo zdravotnictví.

³ GRONSKÝ, Ján. Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa I. 1. vydání. Praha:Univerzita Karlova, 2005. s. 40.

⁴ Opiová komise, což byla první mezinárodní konference věnující se drogám, se konala v roce 1909 v Šanghaji. Nepřinesla však žádný přínos pro protidrogovou legislativu, neboť jejím výsledkem byly pouze nezávazné rezoluce a stanoviska.

Tresty dle tohoto zákona však z mého pohledu patřily rovněž k mírnějším, neboť se jednalo pouze o peněžité pokuty s možností přeměny v trest výkonu odnětí svobody, a další dopady se týkaly případného odnětí živnostenského oprávnění⁵. V důsledku mírných sankcí se velice rozšířilo užívání drog v Československu, které se stalo také základnou pro pašování drog do dalších zemí v důsledku jednak nedokonalé legislativy a v důsledku své centrální polohy v Evropě.⁶

Novelizace zákona č. 128/1923 Sb. z. a n. byla provedena zákonem č. 138/1928 Sb. z. a n., a to v důsledku Mezinárodní opiové úmluvy, která byla podepsána roku 1925 v Ženevě. K ratifikaci této úmluvy došlo dne 5. března 1927. Jednalo se však o pouze drobné změny, např. zavedení povinnosti lékařů a lékárníků vést evidenci o prodeji látek na předpis, došlo k omezení míst a měst, do kterých byl přípustný dovoz a vývoz opia a listů koky a byla zavedena zákonná možnost konfiskovat látky, které se staly předmětem trestného činu.

Do doby než byl přijat nový zákon upravující nakládání s omamnými látkami č. 29/1938 Sb. z. a n., tzn. opiový zákon, byly přijaty další dvě mezinárodní úmluvy – Úmluva o omezení výroby a úpravy distribuce omamných látek (rok 1931) a Úmluva o potlačení nezákonné dopravy nebezpečných látek (rok 1936). Zákon 29/1938 Sb. z. a n. byl komplexní právní úpravou drogové problematiky. Prováděn byl nařízením vlády č. 137/1938 Sb. z. a n. Na základě tohoto zákona byla úřednímu dozoru podřízena výroba, zpracování (přepracování), příprava, rozdělování, obchod, dovoz, průvoz a vývoz omamných látek, bez ohledu na to, zda byly zčásti vyrobeny nebo zcela rafinovány, a to i když byly vyrobeny syntetickou cestou. Zákon rozdělil omamné látky na čtyři skupiny – skupina II měla podskupiny a) a b).⁷ Ve čtvrté skupině bylo z mého pohledu obsaženo zmocnění Ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy rozšířit skupiny omamných látek na další, pokud

⁵ V případě porušení zák. č. 128/1923 Sb. z. a n. mohla být uložena peněžité pokuta až do výše 20.000,- Kč, s možností přeměny v trest odnětí svobody v trvání až tří měsíců v případě nezaplacení. Osoby, jež byly držiteli živnostenského oprávnění a naplnily skutkovou podstatu dle shora uvedeného zákona opakovaně, mohly být potrestány odejmutím živnostenského oprávnění.

⁶ NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1997. s. 72, 73.

⁷ Skupina I – surové opium, zpracované opium, opium lékařské, indické konopí, listy kokové, , surový kokain, Skupina II , podskupina a) – morfin a jeho soli, podskupina b) – ekgpnin, thebain a jejich soli, ethery morfinu, jako benzylmorfin a jejich soli, vyjma methylmorfinu (kodein), ethylmorfin a jejich soli, Skupina III – methylmorfin (kodein), ethylmorfin a jejich soli, Skupina IV – všechny přípravky (oficiální nebo neoficiální, zahrnujíc v to i prostředky zvané antiopium), obsahující alespoň 0,2% morfinu nebo více než 0,1% kokainu, jakož i roztoky nebo jejich zředění, ať jsou ve hmotě beztvárné, tekuté nebo tuhé, a přípravky obsahující více než 0,1% diacetylmorfinu.

bude vědeckým výzkumem prokázáno, že se jedná o látky (derivát morfinu, kokainu, jejich soli, alkaloidy opia), jež může sloužit ke zneužívání a může mít tytéž škodlivé účinky.

Omamné látky, které byly rozděleny do shora uvedených čtyř skupin, byly pro účely tohoto zákona definovány jednotným pojmem „látky“. Zákon obsahoval podrobnou definici pojmů jako je výroba (vlastní výroba), příprava, zpracování, uvádění do oběhu, výroba, dovoz, průvoz, prodej, rozdělování, požívání apod. Osoba, která chtěla nakládat s látkami, musela být držitelem povolení, jejichž vydání mohlo být podmíněno peněžitou kaucí až do výše 20.000,- Kč. Současně byly zavedeny tzv. opiové registry, čímž byl posílen státní dohled nad nakládáním s omamnými látkami.

V případě porušení těchto předpisů se nejednalo již pouze o přestupkovou agendu, ale mohlo se jednat rovněž i o čin soudně trestný. V rámci přestupků mohla být dle ust. § 18 opiového zákona okresním úřadem uložena pokuta v rozmezí 500,- Kč – 50.000,- Kč, nebo vězení (uzamčení) do 24 hodin do 5ti měsíců. Pro případ neuhrazení či nedobytnosti pokuty byl opět stanoven náhradní trest vězení v délce trvání až na 5 měsíců. V rámci soudně trestných činů se jednalo o přísnější sankce v podobě tuhého vězení v trvání 3 měsíce až 3 roky, pokuty ve výši 5.000,- Kč – 50.000,- Kč, v případě kvalifikované skutkové podstaty (velký rozsah, po živnostensku, těžké poškození či smrt člověka, nebezpečí pro zdraví a život lidí ve větším rozsahu) následovala sankce žaláře v trvání 1 rok až 5 let nebo peněžitý trest v rozsahu 10.000,- Kč – 100.000,- Kč. Trestné bylo rovněž vyrobení, opatření či přenechání jinému nástroje či předmětu určenému nepochybně k neoprávněné výrobě látek, spolčení za tímto účelem, přičemž sankce za toto jednání byl tuhý žalář od 1 měsíce do 1 roku a peněžitý trest do výše 5.000,- Kč. Za trestné bylo považováno také jednání dle opiového zákona, které bylo spácháno československým státním občanem v zahraničí, cizinec páchající drogové delikty na území Československa mohl být vypovězen z území republiky. V tomto zákoně byla rovněž upravena možnost propadnutí látek i předmětů či majetku souvisejícího s výrobou a ostatním nakládáním s omamnými látkami a to jak u československých státních občanů, tak u cizinců.

Co se týče tzv. opiového zákona, byl sice v mnohém podobný jako předchozí právní úprava obsažená v zák. č. 128/1923 Sb. z. a n., nicméně v mnohém zase představoval průlomovou právní úpravu, obsahoval přesnější definice návykových látek, upravoval

nakládání s nimi a zpříšňoval sankce za neoprávněné nakládání. Dá se říci, že zde existuje i jistá podobnost se současnou právní úpravou.

Období druhé světové války není nutné pro účely této práce rozebírat, neboť nakládání s omamnými látkami nebylo v období protektorátu Čechy a Morava prioritou říšského zákonodárství.

2.3 Období po II. světové válce

Právní úprava nakládání s omamnými látkami po druhé světové válce v zásadě vycházela z tzv. opiového zákona a byla obsažena v trestním zákoně č. 86/1950 Sb. Po určitou dobu účinnosti tohoto zákona zůstaly účinné však i předchozí právní předpisy – opiový zákon i jeho prováděcí nařízení (viz dále).

Oproti opiovému zákonu však obsahoval dosud dříve neupravený institut ochranného léčení⁸, který byl obsažen v hlavě šesté – ochranná opatření, obecné části trestního zákona v ust. § 70 zák. č. 80/1950 Sb. Dle tohoto ustanovení, jestliže pachatel není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nařídí soud jeho odevzdání do léčebného ústavu; soud tak může učinit též, jestliže se pachatel trestného činu dopustil ve stavu zmenšení přičetnosti a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný nebo dopustil-li se pachatel, který se oddává nadprůměrnému požívání alkoholických nápojů nebo omamných prostředků, trestné činu v opilosti nebo v jiném podobném opojení, nebo trestného činu opilství. Účelem těchto ochranných opatření bylo chránit společnost před trestnými činy, ke kterým by mohlo v budoucnu dojít a umožnit osobám, které z důvodu své choroby nebo zanedbané výchovy spáchaly trestný čin, stát se platnými členy společnosti.

Zvláštní část trestního zákona č. 86/1950 Sb., hlava čtvrtá – Trestné činy obecně nebezpečné, obsahovala dva paragrafy, které byly společně nazvány jako Nedovolená výroba a držení omamných prostředků a jedů. Ust. § 197 odst. 1 zák. č. 86/1950 Sb., obsahovala skutkovou podstatu trestného činu – kdo bez povolení vyrobí, doveze, vyveze, jinému opatří

⁸ Institut ochranné léčby byl upraven obdobně jako v současné právní úpravě. Dle ust. § 70 odst. 2 zák. č. 86/1950 Sb., ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel. O propuštění ochranného léčení rozhoduje soud. Stejně tedy jako v současné právní úpravě není stanovena horní hranice trvání ochranného léčení a umístění pachatele v léčebném ústavu. Dle ust. § 70 odst. 3 zák. č. 86/1950 Sb., může soud od ochranného léčení upustit, pominou-li před jeho započítáním okolnosti, pro něž bylo nařízeno.

či přechovává omamné prostředky nebo jedy, může být potrestán trestem odnětí svobody v trvání až tří let, nebo peněžitým trestem. Odstavec 2 obsahoval kvalifikovanou skutkovou podstatu se zpřísněním horní hranice sazby trestu odnětí svobody až na 5 let s možností uložit také peněžitý trest pro případ, kdy byl trestný čin uvedený v odstavci 1 spáchán ve značném rozsahu, za účelem výdělku (dosažení zisku), trestným činem byla způsobena smrt člověka nebo těžká újma na zdraví mnoha lidí.

Skutková podstata dle ust. § 198 zák. č. 86/1950 Sb., zahrnovala výrobu, opatření pro sebe či pro jiného, či přechovávání předmětu určeného k neoprávněné výrobě omamných prostředků nebo jedů. Trest odnětí svobody za toto protiprávní jednání byl stanoven ve výměře až na 2 léta.

Co se týče zmiňované souběžné účinnosti zák. č. 86/1950 Sb., a opiové zákona spolu s jeho prováděcím nařízením, dle ust. 205 zák. č. 86/1950 Sb., společná ustanovení k trestným činům obecně nebezpečným, nařízením ministra spravedlnosti bude určeno, co se považuje za omamné prostředky a jedy ve smyslu ust. §197 a 198. Nařízení ministra spravedlnosti č. 118/1950 Sb. bylo vydáno dne 31.7.1950 a v ust. § 1 obsahovala definici omamných látek a v ust. § 2 definici jedů pro účely shora uvedených skutkových podstat. Toto nařízení však neobsahovalo žádné zrušovací ustanovení, tudíž opiový zákon a jeho prováděcí nařízení zůstalo stále účinné a bylo nutno ohledně něj postupovat v souladu se zásadou *lex posterior derogat priori*. Ke zrušení těchto předpisů došlo až zákonným opatřením o jedech a látkách škodlivých na zdraví č. 23/1955 Sb. a to v ust. § 15.

V tomto zákonném opatření již není používán pojem omamné látky, ale je zaveden pouze jeden termín jedy. Dle ust. § 1 odst. 1 zákonného opatření č. 23/1955 Sb. ze dne 31.3.1955, jsou za jedy považovány ty látky (přípravky), které ministerstvo zdravotnictví v dohodě s ministerstvem vnitra a ostatními zúčastněnými ministerstvy uvede v seznamu jedů uveřejněném v úředním listu. Dle odst. 2 v seznamu jedů může ministerstvo zdravotnictví v dohodě s ministerstvem vnitra a ostatními zúčastněnými ministerstvy též stanovit, k jakému účelu lze použít některých jedů, po případě, k jakým účelům se jich nesmí použít. Dalším nařízením týkajícím se omamných látek bylo nařízení ministra spravedlnosti č. 54/1955 Sb., ze dne 30.11.1955, které se co se týče omamných prostředků a jedů odkazuje na zákonné opatření č. 23/1955 Sb.

2.4 Mezinárodní smlouvy

Vzhledem ke stoupající tendenci zneužívání drog, omamných a návykových látek, bylo nutno reagovat na tento negativní trend také na mezinárodní úrovni. První z těchto mezinárodních úmluv byla **Jednotná úmluva o omamných látkách** (Single Convention on Narcotic Drugs, 1961), která byla podepsána dne 31.3.1961 v New Yorku. Cílem této úmluvy bylo sjednotit všechny dříve podepsané mezinárodní úmluvy (např. Protokol z 11.12.1946, Protokol 1948 a Protokol o opiu z roku 1953 – Československo se nestalo smluvní stranou posledních dvou protokolů) za účelem lepší kontroly omamných látek. Jednotná úmluva o omamných látkách se zaměřila zejména na kontrolu pěstování rostlin sloužících pro výrobu omamných látek, vytvoření lepších podmínek pro kontrolu dodržování této úmluvy ze strany kompetentních orgánů a omezení výroby omamných látek pouze pro účely lékařské a vědecké. Bylo zakázáno kouření a požívání opia, žvýkání kokových listů a bylo vyloučeno požívání konopí pro jiné než lékařské účely.

Omamné látky byly dle této úmluvy rozděleny v rámci přílohy do čtyř skupin, přičemž dle rozhodnutí Komise OSN pro omamné látky jsou tyto seznamy průběžně doplňovány a aktualizovány s povinností účastnických států do 180 dnů od této aktualizace implementovat změny do své vnitrostátní právní úpravy. Československo s výhradami několika článků ratifikovala Jednotnou úmluvu o omamných látkách dne 23.11.1963 a tato úmluva se stala základní osou protidrogové politiky v socialistickém Československu.⁹

V souvislosti s výrobou a užíváním dosud neznámých drog jako je např. LSD byla podepsána nová **Úmluva o psychotropních látkách** ze dne 21.2.1971 (Convention on Psychotropic Substances, 1971), která byla zaměřena na omamné látky neobsažené v Jednotné úmluvě o omamných látkách. Byl zaveden seznam psychotropních látek, který rozděloval tyto látky na čtyři skupiny.

Dalším z mezinárodních dokumentů vztahujících se k drogám byl Protokol o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách ze dne 25.3.1972 (Protocol Amending the Single

⁹ NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1997. s. 119.

Convention, 1972), také nazýván Protokol 1972. K ratifikaci obou dokumentů však v Československu došlo až v roce 1988.

V roce 1988 byla přijata **Úmluva Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami** (United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988), která se již nevěnuje kontrole omamných a psychotropních látek, ale zejména potlačováním mezinárodního obchodu s těmito látkami. Svým smluvním státům určuje v čl. 3 odst. 1 úmyslná jednání, která mají být trestnými činy a stanoví, že všechny smluvní státy jsou povinny uznat za trestné činy úmyslné přechovávání, získávání nebo pěstování jakýchkoli omamných nebo psychotropních látek pro osobní potřebu s tím, že jednotlivé skutkové podstaty či trestní řízení bylo ponecháno plně v kompetenci legislativního procesu jednotlivých signatářů. Československo ratifikovalo tuto úmluvu v roce 1991.

2.5 Trestní zákon č. 140/1961 Sb.

Dne 29.11.1961 byl vydán zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále také jen trestní zákon), který nabyl účinnosti dle ust. § 301 dne 1.1.1962. Tento zákon byl mnohokrát novelizován a pro účely této práce zde budou jeho novelizace vztahující se k omamným a psychotropním látkách zmíněny. Ve svém původním znění obsahoval skutkové podstaty dvou trestných činů ze sledované problematiky. Tyto byly upraveny ve zvláštní části, v hlavě čtvrté u Trestných činů obecně nebezpečných. Je nutno konstatovat, že původní právní úprava byla velice podobná té předcházející a že nedošlo k příliš významným změnám.

Ust. § 187 upravovalo skutkovou podstatu trestného činu Nedovolené výroby a držení omamných látek a jedů a byla téměř totožná s předchozí právní úpravou. Dle odst. 1 kdo bez povolení vyrobí, doveze, vyveze, jinému opatří nebo přechovává omamné prostředky a jedy, bude potrestán odnětím svobody až na 2 léta nebo nápravným opatřením nebo peněžitým trestem. Došlo ke změnám u kvalifikované skutkové podstaty dle ust. § 187 odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb., kde bylo jako přitěžující okolnost přiřazeno spáchání trestného činu jako člen organizované skupiny a bylo vypuštěno spáchání tohoto trestného činu výdělečně. Došlo

rovněž ke zpřísnění trestu za tuto kvalifikovanou skutkovou podstatu, kdy pachatel mohl být potrestán trestem odnětí svobody na 2 až 8 let.

Ust. § 188 obsahovalo skutkovou podstatu trestného činu nazvanou Předmět k nedovolené výrobě omamných prostředků a jedů, kdy trestem odnětí svobody až na 2 léta, nápravným opatřením nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci mohl být potrestán ten, kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává předmět způsobilý k nedovolené výrobě omamných prostředků nebo jedů. Rovněž tato skutková podstata nedoznala přílišných změn, až na to, že pojem „určený předmět“ byl nahrazen pojmem „způsobilý předmět“. Tímto došlo pro orgány činné v trestním řízení ke zjednodušení dokazování viny, ovšem pro osoby, které přechovávaly nebo vyrobily takový předmět pro účely např. chemických pokusů, znamenal možnost být postižen v rámci trestního řízení. Vzhledem k tomu, že účelem tohoto ustanovení měla být ochrana společnosti před omamnými a psychotropními látkami, došlo k razantnímu rozšíření trestní odpovědnosti¹⁰.

Rovněž na úrovni prováděcích předpisů došlo ke změnám a to ke zrušení zákonného opatření č. 23/1955 Sb. vládním nařízením č. 56/1967 ze dne 10.4.1967, které nabylo účinnosti dne 1.7.1967. Trestní zákon 140/1961 Sb. obsahoval v ust. § 195 zmocňovací ustanovení, kdy vyhláškou ministerstva spravedlnosti bude určeno, co se považuje za omamné prostředky a jedy ve smyslu ust. § 187 a 188 tr. zákona. Na tomto základě byla vydána vyhláška ministerstev zdravotnictví a spravedlnosti č. 57/1967 Sb. ze dne 1.6.1967, která nabyla účinnosti rovněž 1.7.1967, kterou se provádí vládní nařízení o jedech a jiných látkách škodlivých na zdraví. Příloha č. 3 obsahovala seznam omamných látek, který v zásadě odpovídal Jednotné úmluvě o omamných látkách, ovšem nebyl aktualizován tak, jak bylo vyžadováno a proto se postupem času ukázal jako nedostatečný a jeho neaktuálnost vedla mnohdy k absurdním (snad i komickým) situacím. Vzhledem k tomu, že trestné mohlo být jednání týkající se nakládání s látkami zařazenými do tohoto seznamu (dle ust. § 195 tr. zákona), nakládání s látkami považovanými za drogy, ale nezařazenými do tohoto seznamu, trestné nebylo. Jako nejzásadnější příklad je možno uvést trestnost nakládání s amfetaminem, který byl obsažen v příloze č. 3 k vyhl. č. 57/1967 Sb., ale jeho derivát metamfetamin (známý

¹⁰ TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana; ZEMAN, Petr. *Možnosti trestní justice v protidrogové politice I.: (vývojové aspekty)*. 1. vydání. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007. s. 22.

spíše jako pervitin) zapsán nebyl a proto nakládání s ním trestné nebylo¹¹. Je nutno poznamenat, že metamfetamin byl zařazen do seznamu těchto látek až vyhláškou č. 127/ 1984 Sb. Zásadní změny v seznamu omamných látek přišly až v souvislosti se shora citovanou Úmluvou o psychotropních látkách, 1971 a Protokolem 1972, neboť bylo vydáno nařízení vlády č. 192/1988 Sb., o jedech a jiných látkách škodlivých na zdraví. ze dne 19.10.1988, které nabylo účinnosti dne 1.1.1989. Přílohy č. 3 obsahovala seznam omamných látek a nově byla do tohoto nařízení zakomponována také příloha č. 4, která obsahovala poprvé seznam psychotropních látek.

Zákony upravující problematiku užívání návykových látek se doposud zaměřovaly pouze na potírání alkoholismu a zneužívání alkoholu za ignorace nealkoholových drog. Ať již to byl zákon č. 87/1948 Sb., o potírání alkoholismu, nebo nově přijatý zák. č. 120/1962 Sb., o boji proti alkoholismu, tyto jsou zcela zaměřeny na závislost na alkoholu. Krátce před revolucí a změnou poměru v Československu byl přijat zákon č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi účinný od 1.7.1989, jehož prováděcím předpisem byla vyhláška č. 187/1989. Obsahem obou předpisů bylo vymezení látek, jejichž užívání může způsobit závislost, zabývali se prevencí, omezeními a sankcemi za zneužívání těchto látek. Upraveny byl rovněž léčebně preventivní programy a způsob péče o závislé¹². Tento zákon spolu s jeho prováděcím předpisem byl účinný až do roku 2005, ovšem velmi brzy od jeho účinnosti se ukázal jako nedostačující a nestačící novým drogovým trendům, které vstoupily do Československa a později do České republiky v souvislosti se změnou režimu a otevřením hranic.

Zákon o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi byl nahrazen zák. č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, který je účinný dodnes.

¹¹ VANTUCH, Pavel. *Drogy a kriminalita*. 1. vydání. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1990. s. 64-65.

¹² Dle ust. § 2 zák. č. 37/1989 Sb., ochrana před alkoholismem a jinými toxikomaniemi včetně kouření se uskutečňuje zejména výchovou, omezujícími opatřeními, ošetřením v protialkoholní záchytné stanici, léčebně preventivní péčí, sociální péčí, ukládáním pokut a postihem podle jiných právních předpisů. Mezi omezující opatření patřilo např. zákaz vyrábět podomácku líh, destiláty a jiné návykové látky nebo upravovat jejich složky k toxikomanickým účelům nebo prodávat jiné návykové látky a výrobky je obsahující mimo prodejny, které jsou k tomu oprávněny, nebo jinak umožňovat jejich škodlivé užívání.

2.5.1 Novelizace zák. č. 140/1961 Sb.

Mezi významnější novelizace trestního zákona související s Úmluvou o psychotropních látkách 1971, byla novela provedená **zák. č. 175/1990 Sb**¹³. K pojmu omamná látka, byl přidán pojem psychotropní, tudíž nadále byl používán pojem omamná a psychotropní látka a pojem „prostředek“ byl nahrazen termínem „látka“. Do ust. § 89 tr. zákona byl nově vložen odst. 13 s definicí návykové látky – *návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.*

V souvislosti s touto novelou došlo ke změnám základní skutkové podstaty dle ust. § 187 odst. 1 tr. zákon, kdy od účinnosti novely začalo být trestné pouze přechovávání omamné látky pro jiného, když do té doby bylo trestné pouhé přechovávání bez toho, komu byla omamná látka určena. Přechovávání omamné látky pro sebe a to v jakémkoli množství bylo toliko přestupkem v souladu s ust. § 29 odst. 1 písm. g) zák. č. 200/1990 Sb., přestupkový zákon¹⁴. Kvalifikovaná skutková podstata ust. § 187 odst. 2 tr. zákona. Došlo jednak ke změně výměry trestu, kdy byla zvýšena horní hranice trestu odnětí svobody na 10 let, a k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby přibylo u organizované skupiny spáchání ve větším rozsahu, získání značného prospěchu takovým trestným činem nebo spáchání takového trestného činu vůči osobě mladší 18ti let. V rámci odst. 2 již nebylo postihováno způsobení smrti jiné osobě, které bylo nově zakomponováno do ust. § 187 odst. 3, které trestní sazbou v rozmezí 8 – 15 let postihovalo nedovolenou výrobu a držení omamných a psychotropních látek a jedů, byla-li takovým jednáním způsobena těžká újma na zdraví více osob, nebo smrt, nebo bylo-li takové jednání spácháno ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

V rámci ust. § 188 odst. 1 došlo rovněž ke zvýšení horní hranice trestní sazby u základní skutkové podstaty ze 2 let na 3 roky za současné možnosti uložit peněžitý trest nebo propadnutí věci. Naprosto nově byly zavedeny kvalifikované skutkové podstaty a to v odst. 2

¹³ Úmluva o psychotropních látkách 1971 a Protokol 1972 byl ratifikován až v roce 1988.

¹⁴ Jednalo se o přestupek na úseku zdravotnictví a tohoto přestupku se dopustil ten, kdo poruší povinnost při zacházení s jedy, omamnými látkami, psychotropními látkami nebo jinými látkami škodlivými zdraví nebo poruší povinnost k ochraně zdraví před ionizujícím zářením. Za tento přestupek mohla být uložena pokuta do 5.000,- Kčs a zákaz činnosti do 1 roku.

a 3. Dle ust. § 188 odst. 2 mohl být pachatel potrestán trestem odnětí svobody v rozmezí 1 rok až 5 let, pokud spáchal čin ve větším rozsahu nebo získal-li takový trestným činem značný prospěch. Odst. 3 postihoval jednání vůči osobě mladší 18ti let a na takové jednání pamatovat trestem odnětí svobody v rozmezí od 2 do 8 let.

Trestní zákon byl rozšířen o nový trestný čin a to ust. § 188a trestního zákona, který kromě odst. 1 se základní skutkovou podstatou obsahoval také odst. 2 s kvalifikovanou skutkovou podstatou. Dle ust. § 188a odst. 1 trestního zákona se šíření toxikomanie dopouští ten, kdo jiného svádí ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu anebo ho v tom podporuje nebo kdo ke zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří. Za toto jednání bylo možno uložit trest odnětí svobody v trvání až 1 rok, zákaz činnosti nebo peněžitý trest. Okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby bylo spáchání takového jednání vůči osobě mladší 18ti let s trestem odnětí svobody až na 3 léta.

V souvislosti s ratifikací Úmluvy Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami došlo k další novelizace zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon a to zákonem č. **112/1998 Sb.** s účinností od 1.7.1998. Ust. § 187 odst. 1 doznalo změn v tom směru, že pojem „bez povolení“ byl nahrazen pojmem „neoprávněně“ a základní skutková podstata byl rozšířena o průvoz, zprostředkování, nabídku a prodej. Kvalifikované skutkové podstaty byly rozděleny do 3 odstavců – v odst. 2¹⁵ bylo ponecháno spáchání trestného činu členem organizované skupiny nebo ve značném rozsahu a spáchání vůči osobě mladší 18ti let. V odst. 3¹⁶ bylo obsaženo získání značného prospěchu, spáchání trestného činu vůči osobě mladší 15 let a způsobení těžké újmy na zdraví. Do odst. 4¹⁷ bylo posunuto způsobení těžké újmy na zdraví více osob nebo smrt, získání prospěchu velkého rozsahu a spáchání takové činu ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech. Touto novelizací došlo k výraznému zpřísnění trestů.

Došlo ke změně také ust. § 188 tr. zákona, kdy byl zrušen odst. 2 a okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby byly shrnuty pouze do odst. 2 a zahrnovaly spáchání

¹⁵ trest odnětí svobody 2 léta až 10 let

¹⁶ trest odnětí svobody 8 až 12 let

¹⁷ trest odnětí svobody 10 až 15 let.

trestného činu ve větším rozsahu, vůči osobě mladší 18ti let a případy, kdy pachatel získal takovým činem značný prospěch. Trest odnětí svobody byl stanoven v sazbě 2 až 10 let.

Nově byl zaveden trestný čin dle ust. § 187a právě v souvislosti s dřívější novelizací provedenou zák. č. 175/1990 Sb., kterou přestalo být kriminalizováno přechovávání omamné a psychotropní látky pro vlastní potřebu. Tato skutková podstata měla dle mého názoru představovat jistý kompromis mezi principem, že sebepoškození není a nemůže být trestné a jako takové podléhat pravomoci orgánů činných v trestním řízení a mezi otázkou, jaké množství přechovávané látky je ještě možno považovat za přechovávání pro vlastní potřebu. Je možné v této souvislosti připomenout, jak bouřlivé diskuse v médiích i v rámci veřejnosti vyvolal pojem „množství větší než malé“. Dle ust. § 187a odst. 1 trestního zákona kdo bez povolení přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na 2 léta nebo peněžitým trestem. Odst. 2 trestal odnětím svobody v trvání 1 rok až 5 let spáchání tohoto trestného činu ve větším rozsahu.

Novelizací trestního zákona provedenou zák. č. 134/2002 Sb. došlo k zavedení nového jednání do kvalifikované skutkové podstaty dle ust. § 188a odst. 2 a to spáchání činu tiskem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobným způsobem.

Jednalo se o poslední významnou novelizaci vztahující se k problematice trestných činů souvisejících s omamnými a psychotropními látkami, když další změny na tomto poli již souvisí s přijetím tzv. nového trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů). Novému trestnímu zákoníku, přehledu zásadních změn a také zákonu č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, se budu věnovat pro přehlednost v následující kapitole.

3. Současná právní úprava trestných činů souvisejících se zneužíváním návykových látek

V souvislosti s hlubokými ekonomickými, politickými a sociálními změnami, které přinesl politický převrat v roce 1989, bylo postupem let zřejmé, že trestní zákon v podobě zák. č. 140/1961 Sb. i přes velký počet novelizací je ve své koncepci poznamenán dobou, ve které vznikal, tzn. obdobím totalitního státu ovládaného komunistickou ideologií. Četné novelizace tr. zákona reagovaly toliko na aktuální potřeby vyvolané dynamikou kriminality, zásahy do koncepčního pojetí trestního práva byly provedeny pouze okrajově. Předchozí trestní zákon tak představoval trestní kodex, který jen obtížně reagoval na měnící se společenskou realitu, nedostatečně zajišťoval ochranu svobod a práv jednotlivce a dle důvodové zprávy k novému trestnímu zákoníku jen v omezené míře přispíval ke stabilitě společnosti.

3.1 Přehled změn v souvislosti přijetím zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Proto byl přijat nový zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále také jen tr. zákoník), který vstoupil v účinnost 1.1.2010 a přinesl s sebou poměrně zásadní změny. Účelem této práce není diskutovat či vyjmenovávat změny související s novým trestním kodexem, ale pro přehlednost zde uvedu ty, které jsou z mého pohledu zásadní. Po letech účinnosti tr. zákona již tr. zákoník nedefinuje svůj účel, který vyplývá již ze samotného předmětu úpravy a konkrétních ustanovení¹⁸. Je opuštěn princip materiálního (materiálně – formálního) pojetí trestného činu, který považoval za základ protiprávního jednání společenskou nebezpečnost trestného činu, ale je zavedeno toliko formální pojetí trestného činu dle ust. § 13 tr. zákoníku¹⁹. K této definici je nutno uvést rovněž tzv. materiální korektiv zakotvený v ust. § 12 tr. zákoníku, když dle ust. § 12 odst. 2 tr. zákoníku trestní odpovědnost pachatele a

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2009, č. 10, s. 22-36.

¹⁹ Dle ust. § 13 odst. 1 tr. zákoníku je trestným činem protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.

trestněprávní důsledky lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých²⁰, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu²¹.

Došlo rovněž k rozdělení trestných činů podle závažnosti na přečiny a zločiny²², čímž byl opuštěn princip monopartice a zaveden princip bipartice.

V rámci důvodové zprávy k novému trestnímu zákoníku byla v souvislosti s „totalitním stigmatem“ zmíněna absence trestů alternativních namísto obecně prosazovaného trestu odnětí svobody. V ust. § 52 tr. zákoníku je tedy obsaženo celkem 11 alternativních trestů, kdy dva z nich (domácí vězení a zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce) jsou zcela nové, v dřívější právní úpravě neznámé. Co se týče možnosti uložit alternativní trest samostatně, pak platí, že uložení alternativního trestu musí být u konkrétní skutkové podstaty výslovně uvedeno vyjma trestů domácího vězení, obecně prospěšných prací, peněžitého trestu, zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, vyhoštění a zákaz pobytu, které je možno uložit samostatně i v případech, kdy to tr. zákoník výslovně neuvádí.

Co se týče úpravy trestných činů souvisejících se zneužíváním návykových látek, pak je nutno zmínit, že ke změně došlo také v systematické zvláštní části trestního zákoníku, která má odrážet priority zákonodárce na ochraně zájmů, kdy na prvním místě již nestojí trestné činy proti republice, ale trestné činy proti životu a zdraví. Trestné činy související se zneužíváním návykových látek jsou obsaženy v Hlavě VII. Trestné činy obecně nebezpečné, Díl 1. Trestné činy obecně ohrožující. Za trestné činy související se zneužíváním návykových látek je možno považovat 5 skutkových podstat dle ust. § 283 – 287 tr. zákoníku, přičemž dle mého názoru by do této systematiky měla být zařazena dále skutková podstata trestného činu dle ust. § 274 tr. zákoníku. Jedná se o tyto trestné činy:

- ust. 283 tr. zákoníku – nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy,
- ust. § 284 tr. zákoníku – přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu,

²⁰ Namísto společenské nebezpečnosti je užíván pojem společenská škodlivost.

²¹ Trestní právo má být uplatněno jako poslední v rámci principu ultima ratio.

²² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 124.

- ust. § 285 tr. zákoníku – nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku,
- ust. § 286 tr. zákoníku – výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu
- ust. § 287 tr. zákoníku – šíření toxikomanie
- ust. § 274 tr. zákoníku – ohrožení pod vlivem návykové látky

V rámci společných ustanovení dle ust. § 289 tr. zákoníku je odkazováno nejen na zákon č. 167/1998 Sb. (viz dále), ale ust. § 289 obsahuje také zmocňovací ustanovení pro vládu ke stanovení toho, co se považuje za jedy ve smyslu ust. § 283, 284 a 286 tr. zákoníku a které rostliny a houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku dle ust. § 285 tr. zákoníku a jaké je jejich množství větší než malé (rozhodné hodnoty jsou obsaženy v nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku).

V minulosti obsahoval § 285 tr. zákoníku ve svém druhém odstavci rovněž zákonné zmocnění pro vládu ke stanovení toho, jaké je množství „větší než malé“ u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů, toto zmocnění však bylo dne 23. 7. 2013 zrušeno nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/12, současně pak Ústavní soud zrušil také § 2 a přílohu č. 2 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů, v nichž byly hodnoty, které se považují za množství psychotropních látek větší než malé stanoveny. Ústavní soud ve svém nálezu jako důvod pro zrušení výše uvedených ustanovení uvedl, citují: *„Považoval-li zákonodárce za podstatné přesně definovat, jaké je pro účely právní kvalifikace skutkových podstat trestných činů množství větší než malé u psychotropních látek, aniž by to jako doposud ponechal k posouzení s přihlédnutím ke všem okolnostem daného případu obecným soudům, pak tak mohl učinit **toliko formou zákona**. Je přitom nerozhodné, zda se právně-teoreticky jedná o obligatorní či fakultativní znak skutkové podstaty trestného činu, protože se v každém případě jedná o znak, který je podmínkou trestnosti.“* Ústavní soud tedy uzavřel, že výše uvedená zrušená ustanovení odporovala článku 39 Listiny základních práv a svobod resp. zásadě není trestu bez zákona (*nulla poena sine lege*).

Co se týče trestných činů obecně nebezpečných, mezi které jsou zařazovány také trestné činy související se zneužíváním návykových látek, jedná se o takové činy, s nimiž je spojeno nebezpečí a to ať již pro lidský život a zdraví více lidí nebo pro majetek ve značném rozsahu. Jedná se o trestné činy ohrožovací, což pro naplnění skutkové podstaty znamená, že postačuje pouhé ohrožení chráněného zájmu. Pokud již dojde k poruše chráněného zájmu, jedná se nejčastěji o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, neboli o kvalifikovanou skutkovou podstatu. V rámci objektu trestných činů jsou chráněny stejné zájmy jako u jiných poruchových deliktů. Subjektivní stránka vyžaduje tzv. poruchový úmysl, tzn., že se musí jednat o úmyslný trestný čin s výjimkou, kde zákon výslovně stanoví, že postačí zavinění z nedbalosti. Pachatelem, tj. subjektem trestného činu může být fyzická osoba u trestných činů spadajících do tematiky této práce, tj. u trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (ust. § 283 tr. zákoníku), přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (ust. § 284 tr. zákoníku) a nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, může být pachatelem i právnická osoba²³.

Jednotlivé skutkové podstaty budou obsahem následující kapitoly této práce, kdy jim bude věnována větší pozornost. Vzhledem k tomu, že zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, bude v následujících kapitolách zmiňován, pro přehlednost zařazuji, jeho stručnou charakteristiku na závěr této kapitoly, která se věnuje současné právní úpravě v souvislosti se zavedením nového trestního zákoníku.

3.2 Zákon o návykových látkách

Stoupající tendence zneužívání návykových látek si vyžádala koncepční změnu legislativy v tom smyslu, že význam definování, co je návykovou látkou a ostatní související pojmy, již nejsou obsaženy v podzákoněm právním předpisu, ale přímo v zákoně. Tato změna je platná a účinná od 1.1.1999 v souvislosti se zák. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách. Tento zákon obsahuje také podrobnou úpravu regulace nakládání s omamnými a psychotropními látkami. Ministerstvo zdravotnictví získalo v souvislosti s tímto zákonem rozsáhlé pravomoci a to včetně možnosti ukládat sankce za porušení tohoto zákona.

²³ V ust. § 7 zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, je obsažen taxativní výčet trestných činů, u kterých není vyloučena trestní odpovědnost právnických osob.

Ovšem je nutné připomenout, tak jak jsem již uváděl výše v textu, že definice toho, co se rozumí návykovou látkou, tak jak ji činí zákon o návykových látkách, je poněkud užší než definice návykových látek obsažená v trestním zákoníku.

Veškeré definice omamných a psychotropních látek dle zákona o návykových látkách jsou obsaženy v přílohách k tomuto zákonu:

- Příloha č. 1 – Omamné látky zařazené do seznamu I podle jednotné úmluvy o omamných látkách (vyhl. č. 47/1965 Sb., ve znění sdělení č. 458/1991 Sb.),
- Příloha č. 2 – Omamné látky zařazené do seznamu II podle jednotné úmluvy o omamných látkách (vyhl. č. 47/1965 Sb., ve znění sdělení č. 458/1991 Sb.),
- Příloha č. 3 – Omamné látky zařazené do seznamu IV podle jednotné úmluvy o omamných látkách (vyhl. č. 47/1964 Sb., ve znění sdělení č. 458/1991 Sb.),
- Příloha č. 4 – Psychotropní látky zařazené do seznamu I podle úmluvy o psychotropních látkách (vyhl. č. 62/1989 Sb.),
- Příloha č. 5 – Psychotropní látky zařazené do seznamu II podle úmluvy o psychotropních látkách (vyhl. č. 62/1989 Sb.),
- Příloha č. 6 – Psychotropní látky zařazené do seznamu III podle úmluvy o psychotropních látkách (vyhl. č. 62/1989 Sb.),
- Příloha č. 7 – Psychotropní látky zařazené do seznamu IV podle úmluvy o psychotropních látkách (vyhl. č. 62/1989 Sb.),
- Příloha č. 8 – Přípravky zařazené do seznamu III podle jednotné úmluvy o omamných látkách

Tento zákon byl mnohokrát novelizován, naposledy zák. č. 50/2013 Sb., s účinností od 1.4.2013. Většina novelizací byla učiněna v souvislosti s aktualizací seznamu jednotlivých omamných a psychotropních látek, jako významné bych zmínil novelizace zpřísňující podmínky přístupu k lékům sloužícím k výrobě pervitinu (tzn. léky obsahující efedrin, pseudoefedrin). V České republice se k výrobě pervitinu nejvíce (zne)užívá Modafen, Paralen Plus, Nurofen Stop Grip a Panadol Plus (pervitin pak, řečeno velmi zkráceně, vzniká jejich zahřátím, vyluhováním a následnou krystalizací). Kromě využívání výše zmíněných léčiv, jejichž prodej podléhá v České republice regulaci, se v současné době velmi rozmáhá dovoz snadněji dostupných léků například léků Sudafed či Cirrus z území Polska - je proto nad míru jasné, že pro rozmach výroby pervitinu na našem území, pravděpodobně jakékoli další

zpřísnování regulace prodeje našich léčiv nebude příliš velkou překážkou. Odpovědnost se tak z velké míry přenáší na celníky a cizinecké policisty, kteří proti pašerákům těchto léků podnikají poměrně časté zátahy. Vůbec největší případ pašování léků z území Polska odhalili celníci 27.11.2013 u Mikulovic. Celníci toho dne našli ve třech kartonových krabicích na podlaze mezi sedadly více než pět tisíc tablet léků Sudafed a Cirrus. Z tohoto množství by se dalo pravděpodobně vyrobit téměř čtvrt kilogramu pervitinu.

V souvislosti s harmonizací českého a evropského práva došlo k odstranění příloh č. 9 – 11 (dříve upravovaly prekursory a pomocné látky v souladu s Úmluvou Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, 1988). Za prekursory již jsou považovány látky obsažené v evropských předpisech²⁴, jež jsou přímo použitelné.

²⁴ Jedná se o Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech drog, Nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi a o Rozhodnutí Rady č. 2003/847/SVV ze dne 27. listopadu 2003 o kontrolních opatřeních a trestních sankcích ve vztahu k novým syntetickým drogám 2C -I, 2C-T-2, 2C-T-7 a TMA-2.

4. Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami dle ust. § 283 tr. zákoníku

4.1 Základní skutková podstata

§ 283 odst. 1 tr. zákoníku

(1) Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.

Zájem na ochraně společnosti, lidí a jednotlivců před ohrožením vyplývajícím z volného a nekontrolovaného nakládání s omamnými a psychotropními látky a jedy, je **objektem** tohoto trestného činu. Základní skutková podstata je v zásadě stejná jako dle předchozí právní úpravy obsažené v tr. zákoně a je zařazena do tr. zákoníku na základě mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázaná²⁵.

Zákon pro naplnění skutkové podstaty po **subjektivní stránce** vyžaduje úmyslné zavinění. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná ohrožovací trestný čin, je dokonán již vyrobením, dovezením, provezením, nabídnutím, zprostředkováním, prodáním nebo jiným opatřením jinému či přechováním jednotlivých látek uvedených v zákonné definici trestného činu. Co se týče **subjektu**, pachatelem tohoto trestného činu může být jak fyzická osoba, tak dle ust. § 7 zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, právnická osoba.

4.1.1 Definice pojmů

Vzhledem ke skutečnosti, že tyto pojmy budou používány i u dalších skutkových podstat trestných činů souvisejících se zneužíváním návykových látek, považují za nutné u této v podstatě „základní“ skutkové podstaty, vymezit pojmy, se kterými zde zákon počítá.

²⁵ Jednotná úmluva o omamných látkách, Úmluva o psychotropních látkách a Úmluva proti nedovolenému obchodování s omamnými a psychotropními látkami.

Definici omamných a psychotropních látek obsahuje zák. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a změně některých zákonů (dále jen ZoNL), který v ust. § 2 písm. a) definuje návykové látky jako omamné a psychotropní látky uvedené v přílohách č. 1 až 7 tohoto zákona. Přípravek ZoNL v ust. § 2 písm. b) definuje jako roztok nebo směs v jakémkoli fyzikálním stavu obsahující jednu nebo více návykových látek nebo jeden nebo více prekursorů. Dle ust. § 2 písm. c) ZoNL je prekursor definován jako látka uvedená v kategorii 1 přílohy I přímo použitelného předpisu Evropských společenství²⁶ nebo v kategorii 1 přílohy přímo použitelného předpisu Evropských společenství²⁷.

a) omamná a psychotropní látka

Trestní právo definuje omamnou a psychotropní látku jako takovou látku, u které vzniká možnost chorobného návyku nebo psychických změn, které jsou nebezpečné pro společnost nebo pro osobu, která tyto látky opakovaně užívá, aniž by při tomto svém jednání byla podrobena odbornému dohledu. Je nutno v tomto hledu odkázat na výkladová ustanovení obsažená v trestním zákoníku, který v ust. § 130 definuje návykové látky jako alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobivé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.

b) přípravek obsahující omamnou a psychotropní látku je roztok nebo směs v jakémkoli fyzikálním stavu obsahující jednu nebo více návykových látek nebo jeden nebo více prekursorů.

c) prekursor

K definici prekursorů je nutno dodat, že je obsažena v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 jako všechny látky vymezené v příloze I, včetně směsí a přírodních produktů, které tyto látky obsahují. Nevztahuje se na specifické léčivé přípravky²⁸, farmaceutické přípravky, směsi, přírodní produkty apod. za podmínky, že látky v nich obsažené není možno snadno použít nebo je z nich získat běžnými hospodářskými prostředky. Kritérium, které je tedy zkoumáno v případě konkrétních léků či léčivého přípravku je použití

²⁶ Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11.2.2004 o prekursorech drog

²⁷ Nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22.12.2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi (spolu s prováděcími předpisy)

²⁸ směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ze dne 6.11.2001, o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků

nebo extrahování látky (prekursoru) z těchto přípravků²⁹. Za běžný, snadno dostupný a jednoduchý postup lze považovat např. rozpuštění ve vodě, zahřátí nad zdrojem tepla, naopak použití laboratorních technik a vybavení již za běžný hospodářský prostředek považovat nelze.

d) zacházení s omamnými a psychotropními látkami a přípravky

Definice zacházení s omamnými a psychotropními látkami je obsažena v ust. § 3 odst. 1 ZoNL a rozumí se jím dle písm. a) výzkum, výroba, zpracování, odběr, skladování, dodávání a používání a dle písm. b) koupě a prodej návykových látek a přípravků, jakož i nabývání a pozbývání dalších věcných nebo závazkových práv s nimi spojených, zprostředkování takových smluv a zastupování při jejich uzavírání. Zákon umožňuje používání těchto látek toliko k vědeckým a terapeutickým účelům. Terapeutický účel je však velmi výrazně omezen.

e) jedy

Jedy jsou pro účely trestního zákoníku definovány ust. § 1 nařízení vlády č. 476/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákona stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů. Jedná se o chemické látky uvedené v příloze 1 tohoto vládního nařízení s výjimkou léčiv, o chemické přípravky obsahující nejméně 7% takové chemické látky a o vysoce toxické chemické látky, které mohou způsobit otravu již ve velmi malé dávce.

f) neoprávněná výroba

Jedná se o jakýkoli proces vyjma produkce³⁰ prováděný neoprávněným subjektem. Procesem se rozumí jakékoli zhotovení nebo vytvoření nevylučující průmyslovou a řemeslnou výrobu³¹. Trestná je rovněž výroba pro vlastní potřebu, tak v případě trestního stíhání pro

²⁹ Co se týče prekursorů, existuje rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, které se právě prekursorům zabývá. Trestněprávní postih se vztahuje i na prekursorů obsažené v léčivých přípravcích, které jsou sice z definice prekursorů vyloučeny v rámci přímo použitelných předpisů, ale dají se poměrně snadno extrahovat. Toto je podstatně zejména pro dovoz léků obsahujících látku, ze které se vyrábí pervitin (viz Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 8 Tdo 1363/2011 ze dne 9.11.2011).

³⁰ produkce = proces spočívající v získávání listů opia, koky, konopí a konopné pryskyřice z rostlin

³¹ Za výrobu omamné nebo psychotropní látky ve smyslu ust. § 283 odst. 1 tr. zákoníku je třeba považovat jakékoli zhotovení nebo vytvoření této látky (kromě pěstování určitých rostlin), a to bez ohledu na chemický či technologický postup a bez omezení jen na určité způsoby, jimiž je taková látka získána. Nemusí jít nutně o proces, při němž vzniká výrobek, který je kvalitativně a kvantitativně zcela odlišný od vstupních komponentů.

tento trestný čin, neobstojí argument, že omamná či psychotropní látka byla určena toliko pro konzumaci výrobce. Pěstování rostlin či hub není možno podřadit pod skutkovou podstatu trestného činu dle ust. § 283 tr. zákoníku, neboť se jedná o naplnění skutkové podstaty dle ust. 285 tr. zákoníku³².

g) *neoprávněný dovoz, vývoz, průvoz*

Pojmy dovoz a vývoz definuje Jednotná úmluva o omamných látkách jako faktickou dopravu omamných látek z jednoho státu do druhého, nebo z jedné oblasti do jiné oblasti daného státu. Opět nemůže obstát argument, že pachatel toto jednání činil pro svou vlastní potřebu. Pro naplnění skutkové podstaty není důležité, za jakým účelem došlo k dovozu či vývozu. Oprávnění pro dovoz či vývoz upravuje ZoNL a to tak, že pro každý jednotlivý dovoz je nutné dovozní povolení Ministerstva zdravotnictví (viz ust. § 21 ZoNL, ust. § 22 ZoNL upravuje náležitosti a povinnosti stanovené pro jeho vydání). Pod pojmem průvoz je nutno rozumět převoz z území jednoho státu na území druhého státu přes území České republiky. Co se týče místa spáchání, jedná se o každé místo, kterým pachatel projede³³. Neoprávněný je každý dovoz, vývoz či průvoz, který je uskutečněn bez zákonných podmínek pro udělení povolení.

h) *neoprávněná nabídka, zprostředkování, prodej*

Nabídnutí je jednání pachatele, byť jednorázové, kterým projevuje svou ochotu předat omamnou nebo psychotropní látku, jed či prekursor jinému bez ohledu na to, zda se jedná o jednání výslovné či konkludentní. Není rovněž rozhodné, že se bude jednat o nabídku na bezplatné poskytnutí (dar či půjčka), nebo zda tato nabídka bude směřovat k prodeji třetí osobě.

Pod pojmem zprostředkování je nutno rozumět zajištění kontaktu mezi jednotlivými osobami v souvislosti s omamnými a psychotropními látkami. Opět není důležité postavení těchto osob, zda jedna je osobu majícím zájem o koupi a druhá je obchodníkem, či zda se

³² Samotné pěstování rostliny konopí (rod *Canabis*), kterou zvláštní zákon považuje za omamnou látku ve smyslu ust. § 289 odst. 1 tr. zákoníku, nelze zároveň ztotožňovat s pojmem „výroba“ omamné nebo psychotropní látky podle ust. § 283 tr. zákoníku. O výrobu (resp. některou její fázi) by mohlo jít jedině v případech, pokud by rostlina konopí byla sklizena a následně došlo k jejímu neoprávněnému zpracování v procesu, v němž by jako vstupní komponent byla dále upravována, a to buď do stavu způsobilého již ke spotřebě (marihuana), nebo k získání psychotropní látky tetrahydrokanabinolu (THC). **R 18/2007**

³³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 7 ND 41/2001 ze dne 6.2.2001, **R 3/2002**

jedná o kontakt mezi obchodníky navzájem. Pokud pachatel prodá omamnou nebo psychotropní látku, prekursor či jed, jedná se o odevzdání kupujícímu za finanční protihodnotu.

i) neoprávněné opatření jinému, přechovávání

Neoprávněné opatření jinému zahrnuje všechna ostatní jednání případného pachatele, které není možno podřadit pod jednání výše uvedené (např. výměnou za jinou věc či darováním). Opatřování pro vlastní potřebu trestné není.

Přechováváním se rozumí držení omamné a psychotropní látky, prekursoru či jedu bez ohledu na skutečnost, zda jí má pachatel fakticky u sebe, neboť pro naplnění skutkové podstaty postačuje, zda s ní pachatel může disponovat, tzn. zda jí má fakticky ve své moci (např. zakopanou na zahradě či schovanou v bankovním sejfě). Přechovávání musí být vykonáváno pro jiného, přechovávání pro sebe v malém množství trestné není. V případě, že by se jednalo o množství větší než malé, jednalo by se o trestný čin dle ust. § 284 tr. zákoníku.

4.2 Kvalifikovaná skutková podstata

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) jako člen organizované skupiny,*
- b) ač byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,*
- c) ve značném rozsahu,*
- d) ve větším množství vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let.*

(3) Odnětím svobody na osm až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví,*
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo jiného značný prospěch,*
- c) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu, nebo*
- d) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let.*

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) způsobil-li činem uvedeným v odst. 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo
- c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

(5) Příprava je trestná

4.2.1 K odstavci 2

Organizovanou skupinou se rozumí sdružení více osob (tj. nejméně tří trestně odpovědných osob), v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jeho jednotlivé členy. V důsledku toho je větší míra koordinovanosti jednání jednotlivých členů a zvyšuje se šance na „úspěšné“ spáchání (dokonání) trestného činu. Jedná se i o jen pro „jeden útok“ vzniklé sdružení více osob, mezi které jsou rozděleny jednotlivé úkoly a koordinovanost a plánovitost jim napomáhají k úspěšnému provedení trestného činu, což ale zároveň zvyšuje jeho společenskou nebezpečnost³⁴

V případě dřívějšího odsouzení či potrestání pachatele, toto ustanovení bylo nově zahrnuto do okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby až v novém trestním zákoníku a to z důvodu, aby pachatelé, dopouštějící se tohoto jednání opakovaně, byli potrestáni přísněji.

Přísnější postih pro jednání pachatele, který spáchá čin ve značném rozsahu, vyjadřuje společenskou škodlivost takto rozsáhlého jednání, v případě *nutnosti zvýšené ochrany dětí* postačí vůči dítěti menší množství. U dítěte je nutno vzít v potaz, že vzhledem k faktu, že u nich není dokončen fyzický a psychický vývoj, účinek omamných a psychotropních látek může být devastační. Zároveň lze u dítěte předpokládat menší odolnost proti svodům a lákadlům.

Negativní následky spáchání daného trestného činu ve značném rozsahu pro jeho pachatele lze názorně ilustrovat rozsudkem Okresního soudu v Přerově, sp. zn. 1 T 141/2013, ze dne 8. 8. 2013. V daném případě se jednalo o člověka vietnamské národnosti, který se

³⁴ JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 3. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 382.

dopustil pěstování rostlin konopí, a to značně sofistikovaným, intenzivním a rozsáhlým způsobem. Ze způsobu pěstování konopí, kdy se jednalo o pěstování značného množství rostlin ve vícero pěstírnách (dvě byly v Přerově a jedna ve Šternberku) a za užití důmyslného technického vybavení, bylo zřejmé, že se v daném případě nejedná o pěstování rostlin pro vlastní potřebu, nýbrž o jejich pěstování takřka průmyslovým způsobem za účelem jejich distribuce. Okresní soud v daném případě došel k závěru, že trestný čin byl spáchán ve značném rozsahu a odsoudil obžalovaného za spáchání zvláště závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými psychotropními látkami a s jedy dle ust. § 283 odst. 1, 2 písm. c) trestního zákoníku dílem dokonaný, dílem ve stádiu pokusu dle ust. § 21 odst. 1 trestního zákoníku a uložil obžalovanému nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 3 let, se zařazením do věznice s dozorem a dále trest vyhoštění z území České republiky ve výměře 5 let. Značný rozsah představovalo v daném případě množství THC, které by bylo možné získat z dosud ještě nezpracovaných rostlin, ve výši nejméně 209,5 g THC (hranicí pro značný rozsah je 100 g THC, v daném případě však soud tuto hranici stanovil (v důsledku uplatnění zásady retroaktivity ve prospěch obžalovaného) až na 150 g – což ale nezpůsobilo v konečném důsledku žádný rozdíl v právní kvalifikaci). Uvedený rozsudek byl poté potvrzen i soudem odvolacím a dovolacím. Na závěr si dovoluji podotknout, že se s lidmi vietnamské národnosti v souvislosti s páčáním těchto „pěstitelských“ trestných činů setkáváme poměrně často a tento případ vietnamského pěstitele tedy není ničím ojedinělým.

Co se týče kritéria množství, pak je nutno jednak přihlédnout ke kvantitativnímu množství a objemu omamné a psychotropní látky a rovněž zohlednit obsah účinné psychotropní látky v této látce obsažené, to vše pak s ohledem na jednotlivý konkrétní případ. *Množství větší než malé*, jak již jsem uvedl výše v textu této práce, bylo v minulosti definováno v nařízení vlády č. 467/2009. Ust. § 2 tohoto nařízení potom odkazovalo na přílohu 2, ve které byly uvedeny hodnoty u jednotlivých omamných a psychotropních látek, při kterých se již jednalo o množství větší než malé s tím, že byl kladen důraz na koncentraci účinné látky ve zkoumaném množství drogy.

Po zrušení výše uvedeného ustanovení a příslušné přílohy Ústavním soudem, bylo nutné, aby Nejvyšší soud do doby přijetí nové právní úpravy zaujal sjednocovací stanovisko k této nepříliš jasné problematice a tak se také stalo. Dne 13. 3. 2014 vydalo trestní kolegium Nejvyššího soudu stanovisko k této problematice – jedná se o stanovisko vydané pod sp. zn. Tpjn 301/2013, ve které bylo opět určeno, jaké množství omamné látky lze považovat za

množství „větší než malé“ ve smyslu § 284 odst. 1 a 2 trestního zákoníku. Uvedené stanovisko obsahuje i přílohu, ve které jsou pak uvedeny orientační hodnoty, které určují množství „větší než malé“ u jednotlivých omamných či psychotropních látek. Nejvyšší soud (oproti názoru obsaženému v dřívějším svém rozhodnutí publikovaném pod č. 46/2000 Sb. rozh. tr.) upozornil na skutečnost, že chceme-li učinit konečný závěr o naplnění znaku „většího než malého množství“, musíme vždy zohlednit, zda se v daném konkrétním případě jednalo o prvokonzumenta, nebo naopak uživatele v pokročilém stadiu závislosti, případně i další okolnosti, které mohou být rozhodující pro míru ohrožení života nebo zdraví uživatele – je to dáno zejména tím, že výchozí je při určení „většího než malého“ množství běžná dávka obvyklého konzumenta, která bývá proměnlivá a závisí na mnoha faktorech. Hodnoty stanovené pro „větší než malé“ množství je proto nutno považovat pouze za orientační, když se v jednotlivých případech mohou lišit a nelze je proto stanovit definitivními čísly. Co však do úvahy při určování množství bráti nelze, jsou další okolnosti charakterizujícím způsobem jednání pachatele (např. způsob nezákonného nakládání s danými látkami, časový úsek, po který tak pachatel činil aj.) – došlo tak ke změně právního názoru uvedeného v rozhodnutí publikovaném pod č. 46/2000 Sb. rozh. tr.

Za množství „větší než malé“ ve smyslu § 284 odst. 1, 2 tr. zákoníku je tedy dle stanoviska Nejvyššího soudu nutné považovat, citují: „takové množství přechovávané omamné nebo psychotropní látky nebo jedu, které vícenásobně – podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek – převyšuje běžnou dávku obvyklého konzumenta.“ U látek uvedených v § 1 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů, ve znění nařízení vlády č. 4/2012 Sb., a v příloze č. 1 k tomuto vládnímu nařízení se pak za „množství větší než malé“ pokládá: „takové množství jedu, které na základě současných vědeckých poznatků může po jednorázovém nebo opakovaném podání způsobit poškození zdraví.“

Nejvyšší soud se v tomto svém stanovisku rovněž vyjadřuje i k podstatě znaku „přechovávání pro vlastní potřebu a jejímu odlišení od tzv. spotřební držby, když uvádí: „Pro naplnění znaku spočívajícího v přechovávání pro vlastní potřebu ve smyslu § 284 odst. 1, 2 tr. zákoníku postačí po formální stránce jakýkoliv způsob držení omamné nebo psychotropní látky či jedu bez povolení pro sebe, aniž by ji pachatel musel mít přímo při sobě. Přechováváním „pro vlastní potřebu“ se rozumí určení takové látky pro osobní spotřebu, tedy výhradně pro pachatele tohoto trestného činu a nikoho jiného. Musí však jít o držení takové

látky v množství převyšujícím dávku potřebnou pro držitele (podle stupně jeho závislosti), neboť držení jen jedné dávky konzumentem drog před jejím použitím není přechováváním, ale jen tzv. spotřební držbou.“

Nejvyšší soud dále uvádí, že v případě, že množství omamné a psychotropní látky u pachatele, který přechovával takovou látku pro vlastní potřebu, nedosáhne „množství většího než malého“, půjde při splnění ostatních zákonných znaků o přestupek na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi podle § 30 odst. 1 písm. j) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, neboť neoprávněně přechovával v malém množství pro svoji potřebu omamnou nebo psychotropní látku. Tato právní věta představuje vyjádření zásady subsidiarity trestní represe – v případech méně závažných se namísto trestního zákoníku uplatní jiné právní normy.

Jako zajímavost lze pak v souvislosti s citovaným stanoviskem Nejvyššího soudu uvést, že došlo k jistému sjednocení směrodatných hodnot v případě kanabinoidů, když v minulosti byla hranice u hašiše stanovena výrazně níže než u marihuany (přes obsah stejné účinné látky – THC). Nejvyšší soud však nyní určil, že množství větší než malé bude u marihuany i hašiše posuzováno stejně – jedná se nyní o množství více než 10 g sušiny v případě marihuany a více než 5 g hašiše s nejmeším množstvím THC (účinné psychotropní látky) v obou případech - **1 g**.

Neměli bychom opomenout zmínit i skutečnost, že hodnoty stanovené v příloze výše uvedeného stanoviska pro nejmenší množství účinné látky v „množství větším než malém“ látky omamné jsou poté východiskem pro další množstevní hranice, se kterými trestní zákoník pracuje. Výše uvedené vyplývá z ustálené judikatury.

To co je pro stanovení příslušného rozsahu spáchání trestného činu i následnou právní kvalifikaci směrodatné, je tedy především množství obsažené účinné psychotropní látky (např. množství THC v marihuaně či hašiši), které je poté poměřováno násobky nejmenšího množství účinné látky stanoveného pro množství „větší než malé“ dané omamné látky v příloze citovaného stanoviska Nejvyššího soudu. „**Větším rozsahem**“ se pak dle judikatury rozumí **desetinásobek** nejmenšího množství účinné látky pro množství „větší než malé“ látky, „**značným rozsahem**“ je **desetinásobek** většího rozsahu a za „**velký rozsah**“ se považuje **desetinásobek** rozsahu značného. Záleží proto hodně na kvalitě dané drogy, od ní se pak odvíjí i množství účinné látky v ní obsažené (ne každých více než 10 g sušiny marihuany musí nutně obsahovat 1 g účinné psychotropní látky - THC, aby toto jakékoli množství bylo

možné považovat za množství větší než malé). Vezmeme-li si tedy jako příklad právě marihuanu, tak hranice pro jednotlivé rozsahy budou určeny podle množství THC takto: 1 g THC pro množství „větší než malé“, 10 g pro „větší rozsah“ a 100 g pro „rozsah značný“ a 1.000 g pro „velký rozsah“ (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 7 Tdo 219/2014-23).

V minulosti však v judikatuře soudů neexistoval zcela jednotný názor na to, kolikanásobek nejmenšího množství účinné látky v „množství větším než malém“ omamné látky odpovídá tomu kterému rozsahu (některá soudní rozhodnutí hovořila o desetinásobku, některá vycházela z dvacetinásobku účinné látky (7 Tdo 12/2011) a některá dokonce z jejího pětadvacetinásobku (8 Tdo 1103/2011). Situace se změnila až dne 27. 2. 2013, kdy došlo k přijetí usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu, sp. zn. 15 Tdo 1003/2012 (č. 44/2013 Sb.), kterým Nejvyšší soud sjednotil dosud rozdílnou praxi při posuzování znaků spočívajících ve spáchání trestného činu „ve větším rozsahu“, „ve značném rozsahu“ a „ve velkém rozsahu“. Nejvyšší soud v tomto svém rozhodnutí uvádí: „*Větším rozsahem“ je desetinásobek množství většího než malého, „značným rozsahem“ je desetinásobek takto určeného většího rozsahu a „velkým rozsahem“ je desetinásobek takto určeného značného rozsahu. Základem pro toto určení by měl být násobek množství účinné látky (drogy) vymezeného jako množství větší než malé“*

Uvedené rozhodnutí však nehovoří zcela přesně, když se zmiňuje o násobcích množství „většího než malého“, jelikož množství „větší než malé“ může být prakticky jakkoli velké, splňuje-li dané podmínky. Pojem větší rozsah, značný rozsah a rozsah velký jsou pak pouze jednotlivými stupni množství „většího než malého“. Důležité tak nejsou desetinásobky množství „většího než malého“, ale desetinásobky nejmenšího množství stanoveného pro účinnou látku v množství omamné látky „větším než malém“.

4.2.2 K odstavci 3

Co se týče způsobení *těžké újmy na zdraví*, pak zákon ke kvalifikované skutkové podstatě neklade důraz na úmyslné způsobení těžké újmy na zdraví, ale postačuje zavinění z nedbalosti. Jen pro úplnost dodávám, že se jedná o ustanovení speciální k ust. § 145 tr. zákoníku, tudíž ve vztahu k „obyčejnému“ ublížení na zdraví je jednočinný souběh vyloučen.

Značný prospěch a jeho finanční kritérium je definováno v ust. § 138 odst. 1, odst. 2 tr. zákoníku částkou 500.000,- Kč a tuto částku může pachatel získat jak pro sebe, tak pro

někoho jiného. Ve vztahu k úmyslu je v tomto případě nutné úmyslné zavinění s tím, že pachatel úmyslem musí být kryt záměr pachatele tento značný prospěch získat. Není zde relevantní skutečnost, zda byl takový to prospěch získán či nikoli, postačí, pokud jednání pachatele k získání značného prospěchu směřovalo.

Skutečnost, zda byl trestný čin spáchán ve *velkém rozsahu* bude nutno posuzovat podle všech skutečností a okolností, za kterých byl čin spáchán³⁵. Z hlediska zavinění postačuje nedbalost. Toto jednání vykazuje velké znaky společenské škodlivosti, neboť se nejčastěji bude týkat dovozu, vývozu, průvozu, či bude směřovat k velkému okruhu osob, u kterých nastaly negativní následky způsobené trestnou činností.

Co se týče odstavce upravujícího *spáchání činu ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let* pouze dodávám, že z hlediska subjektivní stránky postačuje nedbalostní zavinění.

4.2.3 K odstavci 4

V tomto případě, na rozdíl od ust. § 283 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku, kde postačuje *způsobení těžké újmy na zdraví* u jedné osoby, zde zákon vyžaduje, aby se jednalo o *těžkou újmu na zdraví způsobenou nejméně dvěma osobám*. Co se týče subjektivní stránky, postačuje nedbalost, ale není vyloučeno ani úmyslné zavinění. Opět je nutno konstatovat specialitu tohoto ustanovení a vyloučení jednočinného souběhu s ust. § 145 tr. zákoníku.

V případě kvalifikované skutkové podstaty *způsobení smrti* je třeba definovat smrt, která je na základě poznatků lékařské vědy definována jako biologická smrt mozku (= cerebrální smrt). Jde o takový stav organismu, u kterého je jednou pro vždy vyloučeno obnovení všech životních funkcí. K naplnění této skutkové podstaty dojde pouze v případě, kdy tento následek způsobil pachatel pouze a jedině z nedbalosti. V případě, kdy by pachatel způsobil smrt úmyslně (postačuje, aby byl s následkem v podobě smrti srozuměn), není možno posuzovat jeho jednání dle ust. § 283 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, ale jako

³⁵ O naplnění určitého typu rozsahu (většího, značného, velkého) bude možné usuzovat ne toliko z konkrétního množství a kvality omamné nebo psychotropní látky, ale i z dalších okolností, např. z výše peněžní částky, kterou za takto vyráběnou či distribuovanou látku pachatel buď utřzil, anebo utřžit chtěl, či mohl, délky doby, po níž pachatel s uvedenými látkami neoprávněně nakládal, eventuálně pro jaký okruh osob byl určen. Současně je však podpůrně zohlednit i další okolnosti, za nichž byl takový čin spáchán, tedy zejména způsob, jakým pachatel s uvedenými látkami nakládal, případně i jiné skutečnosti (usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 8 Tdo 463/2010 ze dne 12.5.2010)

trestný čin (zločin) vraždy dle ust. 140 tr. zákoníku v jednočinném souběhu s ust. § 283 odst. 1 tr. zákoníku.

Pokud má pachatel *v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu*, pak jeho jednání směřuje k získání finančních prostředků v hodnotě nejméně 5.000.000,- Kč, kdy opět jeho jednání může směřovat k získání majetkového prospěchu pro svou osobu, nebo pro někoho jiného. Z hlediska škody se jedná o nejvyšší škodu definovanou trestním zákoníkem. Jedná se o jednání úmyslné a pro naplnění skutkové podstaty opět není rozhodné, zda byl majetkový prospěch v tomto rozsahu získán, ale zda jednání pachatele k získání takového majetkového prospěchu směřovalo.

V případě, že pachatel páchá trestnou činnost *ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech*, není rozhodné, zda se jedná o členy Evropské unie, či o státy stojící mimo Evropskou unii bez ohledu na skutečnost, že členské státy Evropské unie vůči sobě neuplatňují hraniční kontroly³⁶.

Ačkoli zákon stanoví pro spáchání daného trestného činu ve čtvrtém odstavci trestní sazbu v rozmezí odnětí svobody od **desíti do osmnácti let**, může být uložen i trest pod spodní hranicí této trestní sazby, a to v případě tzv. spolupracujícího obviněného.

Uvedené je možno ilustrovat např. na případu, který byl nedávno projednáván Krajským soudem v Ostravě. Policii se zde podařilo rozplést rozsáhlou organizovanou skupinu (složenou zejména z osob albánské národnosti), která se specializovala na obchodování s heroinem. Heroin byl prostřednictvím kurýrů dovážen ze Švýcarské konfederace a Polské republiky na území Moravskoslezského kraje, kde byl následně prodáván odběratelům. Trestní stíhání se týkalo velkého množství osob, dvě z nich však v průběhu trestního řízení získali zvláštní postavení, a to statut *spolupracujícího obviněného* za pomoc, kterou policii poskytli při objasňování trestné činnosti celé organizované skupiny. Krajský soud poté využil mimořádného snížení trestu odnětí svobody podle § 58, odst. 4 trestního zákoníku a přesto, že se v případě těchto osob jednalo o osoby se zásadním vlivem na trestnou činnost páchanou danou organizovanou skupinou, snížil trest odnětí svobody pod

³⁶ Okolnost spočívající ve spáchání trestného činu ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech ve smyslu ust. § 283 odst. 4 písm. c) tr. zákoníku může být naplněna i tehdy, působí-li taková skupina nejméně ve dvou státech, které jsou členskými státy Evropské unie. Uvedenému charakteru organizované skupiny není na překážku, že členské státy Evropské unie neuplatňují na svých vzájemných hranicích žádné kontroly a umožňují přes ně volný pohyb osob a zboží. **TR NS 69/2010- T 1325**

dolní hranici trestní sazby a uložil oběma obžalovaným nepodmíněný trest odnětí svobody v délce **sedmi let**. Daná organizovaná skupina byla v řízení před soudem rozdělena na dvě větve a každá z těchto větví byla Krajským soudem v Ostravě projednávána samostatně. Jedná se tedy o dva rozsudky - každý z nich se týká jednoho spolupracujícího obviněného a dalších obžalovaných osob. První z těchto rozsudků byl Krajským soudem v Ostravě vynesen dne 3. 3. 2014, pod sp. zn. 37T 4/2013. Ani jeden z rozsudků však dosud není pravomocný.

4.2.4 K odstavci 5 – trestnost přípravy

Vzhledem ke skutečnosti, že trestný čin dle ust. § 283 odst. 1 tr. zákoníku je zvlášť závažným zločinem (zákon stanoví horní hranici trestní sazby v trvání nejméně 10 let), je nutno trestnost přípravy stanovit. Ve vztahu k drogovým trestným činům je příprava trestná pouze u ust. § 283 odst. 2, odst. 3 nebo odst. 4 tr. zákoníku.

Závěrem k tomuto ustanovení uvádím alespoň v obecné rovině vztah k jiným ustanovením trestního zákoníku. Jak již bylo výše opakovaně uvedeno, je vyloučen jednočinný souběh s ust. § 145 tr. zákoníku (těžké ublížení na zdraví). Rovněž je vyloučen jednočinný souběh s trestným činem dle ust. § 287 tr. zákoníku – šíření toxikomanie a to z důvodu poměru subsidiarity. V případě, že by pachatel naplnil svým jednáním znaky obou skutkových podstat, bylo by jeho jednání posuzováno jako trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy dle ust. § 283 tr. zákoníku.

V případě, že by osoba, která ví o páčání tohoto trestného činu, tento nepřekazila, může zde nastoupit trestní odpovědnost dle ust. § 367 tr. zákoníku, neboť v taxativním výčtu trestných činů, u kterých je nepřekážení trestné, je ust. § 283 výslovně uvedeno.

V případě, kdy bude pachatel odsouzen k trestu odnětí svobody za jednání obsažené v kvalifikované skutkové podstatě dle ust. § 283 odst. 4 tr. zákoníku, pak je možné podmíněně propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, až po výkonu 2/3 uloženého trestu. U předchozích odstavců bude podmíněné propuštění možné již po vykonání 1/2 uloženého trestu.

5. Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu dle ust. § 284 tr. zákoníku

5.1 Základní skutková podstata

§ 284 odst. 1 tr. zákoníku

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabiol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC), bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Objektem trestného činu dle ust. § 284 tr. zákoníku je ochrana společnosti před nekontrolovaným a neoprávněným nakládáním s omamnými a psychotropními látkami, které obsahují THC. V této souvislosti došlo poprvé v souvislosti s účinností nového trestního zákoníku k rozdělení drog na tvrdé a měkké.

Do skupiny měkkých drog byly na základě návrhu ministerstva zdravotnictví č.j. 6898/03, OZP/4-179/2 zařazeny kanabinoidy (tzn. konopné látky rostlinného původu obsahující THC). Jedná se o konopí, pryskyřice z konopí a THC, které jsou uvedeny v ZoNL a v Jednotné úmluvě o omamných látkách. Ostatní omamné a psychotropní látky byly zahrnuty do druhé skupiny tzv. tvrdé drogy, které jsou v této skutkové podstatě uvedeny v odst. 2. Odstavec 2 však v tomto případě není kvalifikovanou skutkovou podstatou, ale jedná o další samostatnou základní skutkovou podstatu téhož trestného činu, kdy dělicím kritériem je omamná látka a závažnost rozdělení na měkké a tvrdé drogy se odráží právě v trestní sazbě, kterou je možno za jednotlivé základní skutkové podstaty uložit.

Z hlediska subjektivní stránky je nutné úmyslné spáchání tohoto trestného činu a vzhledem k tomu, že se jedná o ohrožovací trestný čin, je skutková podstata naplněna již samotných neoprávněným přechováváním. Pachatelem může být jak osoba fyzická, tak osoba právnická.

5.1.1 Definice pojmů

a) *omamná látka konopí a konopné látky*

Tyto látky jsou návykovou omamnou látkou ve smyslu ust. § 2 písm. a) ZoNL a jsou obsaženy v příloze č. 3 k ZoNL. Jedná se o konopí, pryskyřice z konopí včetně jejich solí. Ve smyslu Jednotné úmluvy o omamných látkách je konopí definováno jako kvetoucí nebo plodonosný vrcholík rostliny konopí, dále je možno rozumět také konopí ve formě extraktu nebo tinktury. Konopné látky – kanabinoidy jsou dále uvedeny jako psychotropní látky zařazené v rámci přílohy č. 4 ZoNL. Je zakázáno získávat konopnou pryskyřici a látky ze skupiny tetrahydrokanabinolů z rostlin rodu *Canabis* (konopí).

b) *neoprávněné přechovávání*

V původním trestním zákoně (zák. č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů) byl v této skutkové podstatě uveden pojem *bez povolení*, který byl nahrazen pojmem *neoprávněně* a to v souvislosti se zákonným zněním ust. § 283 tr. zákoníku.

Pod pojmem *přechovávání* je možno představit si jakýkoli způsob držení konopí, pryskyřice konopí či jakékoli jiné psychotropní látky, která obsahuje THC. Stejně jako v případě ust. § 283 tr. zákoníku není nutné, aby pachatel tohoto trestného činu měl shora uvedené látky přímo u sebe, ale postačuje, že má možnost s touto látkou disponovat (může být uložena doma, v bankovním sejfu, zakopána na zahradě apod.). V tomto případě je však ale nutno, aby přechovávání bylo činěno ve vztahu k osobě pachatele, je vyloučeno přechovávání pro jiného. Vztah ust. § 284 a ust. § 283 tr. zákoníku je vztahem subsidiárním.

Pro trestní postih je rozhodující obsah účinné látky THC v rostlinách – trestné a neoprávněné je pouze přechovávání takových rostlin, které obsahují více než 0,3% látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů. V případě, že je účinná látka v rostlinách nižší než 0,3%, nejedná se o trestný čin, který by bylo možno postihnout v rámci tohoto zákonného ustanovení³⁷

³⁷ Využití rostliny konopí je i jiné než pro účely zneužívání návykových omamných a psychotropních látek, je možno ji běžně využívat k výrobě a zpracování vláken na výrobu pytlů, lan apod. V tomto případě se nemůže jednat a ani nejedná o trestný čin přechovávání omamné a psychotropní látky.

c) *pro vlastní potřebu*

V tomto případě osoba a konzument přechovávané látky splývá v jedno, jedná se o jednu a tutéž osobu, což znamená, že důvodem přechovávání látky je vlastní potřeba za účelem konzumace. V případě, kdyby tato látka byla určena pro jiného, jednalo by se o naplnění skutkové podstaty dle ust. § 283 odst. 1 tr. zákoníku. Z důvodu větší tolerance společnosti vůči měkkým drogám a jisté „benevolenci“ zákonodárce, je v případě konopí a rostlin obsahujících THC trestné až větší než malé množství.

d) *větší než malé množství*

Přesné vymezení, o jaké množství se v tomto případě jedná, není možno v trestním zákoníku najít. Za účinnosti trestního zákona byla definice tohoto pojmu ponechávána na judikatuře, poté byla definice obsažena v podzákoněm předpise – nařízení vlády č. 467/2009 Sb., které pro účely trestního zákoníku stanovilo, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů.

Nyní (po derogačním zásahu Ústavního soudu) je výchozím vodítkem sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014 vydané pod sp. zn. Tpjn 301/2013 (spolu s jeho přílohou), kterému se věnuji výše v této práci.

§ 284 odst. 2 tr. zákoníku

(2) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává jinou omamnou nebo psychotropní látku než uvedenou v odstavci 1 nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Objekt tohoto trestného činu je totožný s odstavcem 1 a jak již bylo uvedeno výše, jedná se o druhou základní skutkovou podstatu v rámci tohoto zákonného ustanovení. Účelem je postihnout držení těchto látek pro vlastní potřebu v množství větším než malém. Stejně jako u předchozího odstavce se domnívám, že účelem tohoto znění zákonného předpisu je jistá prevence před větším množstvím omamných a psychotropních látek u jedné osoby z důvodu jejich další distribuce, prodeje či dalším neoprávněným nakládáním. Osoba, jež drží větší množství látky, než kolik by mohla potřebovat pro vlastní konzumaci, která není trestná, se spíše dopustí dalšího neoprávněného nakládání, pokud má v držení větší množství těchto

látek. Není třeba možné takové osobě prokázat jednání dle ust. § 283 tr. zákoníku, nicméně postih je možný dle ust. § 284 tr. zákoníku.

Pod pojmem *jiná omamná nebo psychotropní látka* jsou definovány všechny návykové látky obsažené v přílohách 1 až 7 ZoNL, které nejsou vymezeny jako látky podle přílohy č. 3 (konopí a pryskyřice z konopí) a podle přílohy č. 4 (THC – tetrahydrokanabinoly, všechny izomery a jejich stereochemické varianty).

5.2 Kvalifikovaná skutková podstata

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.

K těmto kvalifikovaným skutkovým podstatám je možno toliko dodat, že oproti právní úpravě obsažené v předchozím trestním zákoně, došlo u ust. § 284 odst. 3 ke snížení trestní sazby v dolní hranici o 6 měsíců, nicméně v rámci přísnějšího postihu většího množství látky došlo k zavedení kvalifikované skutkové podstaty dle ust. § 284 odst. 4 tr. zákoníku, které upravuje spáchání trestného činu ve značném rozsahu.

Co se týče subjektivní stránky, tak v případě obou okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby postačuje zavinění ve formě nedbalosti.

Závěrem konstatuji ve vztahu k ostatním ustanovením trestního zákoníku, že je vyloučen jednočinný souběh s ust. § 283 tr. zákoníku, jak již bylo uvedeno výše.

6. Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku dle ust. § 285 tr. zákoníku

6.1 Základní skutková podstata

§ 285 odst. 1 tr. zákoníku

(1) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém rostlinu konopí, bude potrestán odnětím svobody až na 6 měsíců, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

U tohoto trestného činu se jedná o novou skutkovou podstatu zavedenou novým trestním zákoníkem. Za účinnosti starého trestního zákona (zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších právních předpisů) nebyla žádná taková skutková podstata známa a pěstování rostlin či hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látky bylo obtížně podřadit pod konkrétní skutkovou podstatu dle ust. § 187, § 187a či § 188 tr. zákona. K této problematice se vyjadřoval Nejvyšší soud České republiky³⁸. Dle tohoto citovaného ustanovení by pro naplnění skutkové podstaty dle ust. § 187 tr. zákona muselo dojít ke sklizení rostliny a dalšímu neoprávněnému zpracování za účelem spotřeby nebo k neoprávněnému získání látky THC. V ostatních případech by se mohlo jednat o pokus či přípravu. Jako rostlina, která je zařazena na seznam omamných látek, pak je možno pěstování pro jiného, či pro sebe v množství větším než malém, rovněž posoudit jako jednání dle ust. § 187 tr. zákona.

³⁸ Samotné pěstování rostliny konopí (rod *Canabis*), kterou zvláštní zákon považuje za omamnou látku ve smyslu ust. § 195 odst. 1 tr. zák. (trestní zákon ve znění účinném do 31.12.2009), nelze zároveň ztotožňovat s pojmem „výroba“ omamné nebo psychotropní látky podle ust. § 187 tr. zákona. O výrobu (resp. některou její fázi) by mohlo jít jedině v případech, pokud by rostlina konopí byla sklizena a následně došlo k jejímu neoprávněnému zpracování v procesu, v němž by jako vstupní komponent byla dále upravována, a to buď do stavu způsobilého již ke spotřebě (marihuana), nebo k získání psychotropní látky tetrahydrokanabinolu. Pokud zákon vyžaduje, aby pachatel takovou látku vyrobil, bylo by možno případy, kdy pěstování rostliny konopí sice směřovalo k uskutečnění výroby, avšak z určitých důvodů k ní nedošlo, podle okolností posoudit jako pokus, eventuálně přípravu trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedu dle ust. § 187 tr. zák.

Poněvadž rostlina konopí (rod *Canabis*) je již sama o sobě omamnou látkou (SEZNAM IV, příloha č. 3 zák. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů), lze jejím neoprávněným vypěstováním (ust. § 24 písm. a) citovaného zákona) pro vlastní potřebu v množství větším než malém naplnit zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ust. § 187 odst. 1 tr. zák. Její neoprávněné vypěstování pro jiného je pak opatřením omamné látky jinému ve smyslu tohoto zákonného znaku uvedeného v ustanovení § 187 odst. 1 tr. zák. (usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 3 Tdo 687/2006 ze dne 21.6.2006 – **R 18/2007 tr.**)

Nedovoleným pěstováním těchto rostlin se Nejvyšší soud zabýval i později³⁹. Je však nutno konstatovat, že se byť oba citované judikáty Nejvyššího soudu ČR jednáním spočívajícím v pěstování takových látek zabýval velice podrobně, skutková podstata takového trestného činu v tehdejší právní úpravě chyběla. Otázkou zůstává, zda poté, co již došlo ke zrušení materiální stránky trestného činu spočívajícího ve společenské nebezpečnosti, nedochází ke kriminalizaci jednání u osob, které se k pěstování rostlin obsahujících omamnou látku (typicky konopí) uchylují právě z důvodu léčby a zlepšení jejich zdravotních problémů a to bez ohledu na skutečnost, že ust. § 285 tr. zákoníku je privilegovanou skutkovou podstatou (viz dále).

Účelem zavedení této skutkové podstaty byl právně rozdílný trestní postih pro osoby, které pěstují rostliny obsahující omamné a psychotropní látky pro svou vlastní potřebu, oproti osobám, které se této „činnosti“ věnují z „komerčních“ důvodů. Trestní postih takového jednání je mírnější, neboť nedochází k poškozování zdraví třetích osob následnou distribucí. Jak již bylo uvedeno výše, jedná se o privilegovanou skutkovou podstatu. Pokud však pachatel má v úmyslu distribuovat takto vypěstovanou rostlinu dále, nebude na něj privilegovaná skutková podstata dle ust. § 285 aplikovaná, a bude postižen dle ust. § 283 tr. zákoníku.

Dle ust. § 289 tr. zákoníku, které je zmocňovacím ustanovením, je odkazováno na vládní nařízení č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku. Výčet rostlin a hub je obsažen v příloze č. 1 k tomuto vládnímu nařízení a hodnoty určující množství větší než malé u rostlin a hub je obsaženo v příloze č. 2 k témuž nařízení.

³⁹ Neoprávněné vypěstování rostliny konopí setého (*Canabis sativa*) nelze považovat za výrobu předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky ve smyslu ust. § 188 odst. 1 tr. zákona (ve znění účinném do 31.12.2009), neboť konopí seté je již samo o sobě omamnou látkou ve smyslu ust. § 195 odst. 1 tr. zákona (podle přílohy č. 3 k zákonu o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů, a seznamu IV podle Jednotné úmluvy o omamných látkách publikované jako vyhláška č. 47/1965 Sb., ve znění sdělení č. 458/1991 Sb.), a proto současně nemůže být předmětem určeným k výrobě takové látky. Sklizení a další nakládání s touto rostlinou pak může naplňovat zákonné znaky skutkové podstaty trestných činů nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedu podle ust. 187 odst. 1 tr. zákona, anebo ust. § 187a odst. 1 tr. zákona, resp. být některým jejím vývojovým stádiem (viz rozhodnutí 18/2007 Sb. rozh. tr.). Jestliže rostlina konopí setého byla pěstována a dále zpracovávána výlučně pro potřeby alternativní léčby, pak s ohledem i na ostatní okolnosti mající vliv na konkrétní společenskou nebezpečnost činu, lze učinit závěr, že není naplněn materiální znak takového činu.

Co se týče subjektu tohoto trestného činu, může být spáchán jak osobou fyzickou, tak osobou právnickou. Z hlediska subjektivní stránky je vyžadován úmysl.

6.1.1 Vymezení pojmů

a) pěstování

Trestní zákoník pod pojmem pěstování rozumí produkci rostliny v její přirozené fyziologické podstatě, tzn. zasetí semene, zasazení sazeničky, následná péče o růst rostliny a její následné případné sklizení. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR č.j. 3 Tdo 687/2006 dopadá i na tyto situace a je možno se řídit jeho obsahem o tom, že pěstování rostliny konopí nelze ztotožňovat s pojmem nedovolená výroba omamné a psychotropní látky, pokud nebude následně použita jako komponent k další úpravě určené ke spotřebě. Další text tohoto rozhodnutí však již na skutkovou podstatu dle ust. § 285 tr. zákoníku nedopadá.

Co se týče pěstování, toto musí být neoprávněné, kdy kritériem pro posouzení neoprávněnosti je opět obsah látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů. Neoprávněným je pěstování rostliny konopí, jež obsahuje více než 0,3% účinných látek. V případě, že by obsah účinných látek byl nižší než uvedená hranice, nemůže dojít ke kriminalizaci tohoto jednání. Pro pěstování konopí s obsahem účinných látek (látky ze skupiny tetrahydrokanabinolů) 0,3% je nutné povolení dle ZoNL (srov. ust. § 29 ZoNL).

6.1.2 Konopí a způsob jeho využívání

Vzhledem ke skutečnosti, že konopí užívané jako marihuana je užíváno jak u nás tak po celém světě nejčastěji, považuji za nutné zmínit se o něm rozsáhleji při popisu této skutkové podstaty. Jak již bylo uvedeno, rozhodující je obsah účinných látek, přičemž ve volné přírodě rostoucí konopí může mít tento obsah nižší, kolem cca 0,2%. Množství účinné látky je možno zvýšit kvalitním a intenzivním osvětlením v místech pěstování, používáním kvalitních hnojiv nebo pěstováním rostlin ve vodě (tzv. hydroponní pěstování). Obsah účinné látky tak může vystoupat až na 20%⁴⁰. Při takto vysokém množství účinné látky je možno položit si otázku, zda obtojí rozdělení drog na měkké a tvrdé. Někteří autoři považují takto

⁴⁰ HRUŠKA, Jiří. Drogové trestné činy de lege lata a de lege ferenda. *Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související*. 2011, č. 3, s. 9.

silnou rostlinu konopí již za tvrdou drogu⁴¹. Diskutabilní je spíše tolerantnější postoj společnosti k užívání marihuany, která je daleko více akceptovatelná a její uživatelé snadněji přijímán než např. uživatelé pervitinu nebo heroinu. I zkušenosti s užíváním marihuany jsou velice časté a to i u velmi mladých lidí, i dětí. U lidí ve věku od 15 do 64 let má zkušenost s užíváním marihuany cca třetina populace, ve věkovém rozmezí od 18 do 34 let je to již polovina populace, což je velice vysoké číslo⁴².

Co se týče užívání konopí, toto bývá nejčastěji aplikováno formou kouření, ať již s přídavkem tabáku či bez něj. Je možno kouřit formou vlastnoručně ubalené cigarety (joint), nebo do dýmky či skleněny. Velice často bývá konopí užíváno při vaření jako koření, příměs do těsta nebo je možno vyrábět mléko s přídavkem konopí nebo nechat účinnou látku vyloučit v alkoholu. V případě užívání marihuany formou kouření je velmi rychlý nástup účinky a to i přes to, že 70% účinných látek shoří. Plný nástup účinku nastupuje zhruba po 15 minutách, přičemž patrný je již v průběhu kouření. Co se týče perorálního podání, pak nastupuje pomaleji. Účinky trvají zhruba 2 – 4 hodiny při kouření, při perorální užití jsou téměř dvojnásobné. Nejčastěji jsou popisovány účinky na psychiku uživatele marihuany, ale je zde vliv také na kardiovaskulární systém a vliv na spermie u mužů a těhotenství žen. Co se účinků na psychiku týče, pak nastupuje pocit euforie, snížení tlaku a s tím související zvýšení tepové frekvence a často jsou popisovány pocity sucha v ústech, neboť kanabinoidy působí na produkci slin a slz. Vzhledem k vlivu účinných látek dochází u kuřáka marihuany ke snížení pozornosti a koncentrace, zhoršení zrakového vnímání, zhoršení motorické koordinace a proto by se osoby užívající konopí vyhnout řízení motorových vozidel stejně jako v případě užívání alkoholu.

Stoupenci legalizace konopí velice často popisují jeho léčivé účinky, např. při Parkinsonově chorobě, při roztroušené skleróze, zeleném zákalu nebo epilepsii. Často jsou zmiňovány také účinky zmírňující nevolnost a zvracení po chemoterapii⁴³. Dále je možno

⁴¹ MAHDALÍČKOVÁ, Jana. Drogové delikty. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2009, trestněprávní sekce*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 128.

⁴² ZEMAN, Petr; TRÁVNÍČKOVÁ Ivana; ŠTEFUNKOVÁ Michaela. *Vybrané aspekty drogové problematiky z pohledu občanů*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. s. 14.

⁴³ MIOVSKÝ, Michal. *Konopí a konopné drogy: adiktologické kompendium*. 1. vydání. Praha: Grada, 2008. s. 407 a následující.

použit konopí jako součást mastí a krémů za účelem zlepšení stavu pokožky, při léčbě atopického ekzému, vyrážek, vředů apod.

Za účinnost starého trestního zákona bylo vzhledem k výše uvedenému poměrně zásadní rozhodnutí Nejvyššího soudu, dle kterého nebylo nutno považovat pěstování marihuany pro vlastní potřebu za účelem léčby za trestný čin, neboť nebyl naplněn materiální znak skutkové podstaty v podobě společenské nebezpečnosti⁴⁴. Názor obsažený v tomto rozhodnutí však není možno aplikovat na trestný čin dle ust. § 285 odst. 1 tr. zákoníku, neboť nový trestní zákoník opustil materiálně – formální pojetí trestného činu. Použití materiálního korektivu je v tomto případě spíše diskutabilní a nejisté, neboť použití zásady subsidiarity trestní represe není příliš časté⁴⁵.

§ 285 odst. 2 tr. zákoníku

(2) Kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém houbu nebo jinou rostlinu než uvedenou v odstavci 1 obsahující omamnou nebo psychotropní látku, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

6.1.3 Vymezení pojmů u další základní skutkové podstaty

a) houby

Z biologického hlediska jsou houby heterotrofní organismy, ty rostliny (nebo živočichové), které neobsahují dostatek chlorofylu. Často se jedná o saprofity či cizopasníky, přičemž vytvářejí vegetativní ústrojí v podobě podhoubí. Jsou známy druhy hub jedlých, nejedlých, jedovatých apod. Z trestněprávního hlediska se jedná o naplnění skutkové podstaty pouze v tom případě, že dochází k pěstování hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, jejichž seznam je uveden ve vládním nařízení č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku.

⁴⁴ Jestliže rostlina konopí setého byla pěstována a dále zpracovávána výlučně pro potřeby alternativní léčby, pak s ohledem i na ostatní okolnosti mající vliv na konkrétní společenskou nebezpečnost činu lze učinit závěr, že není naplněn materiální znak takového činu. (usnesení Nejvyššího soudu ČR č.j. 3 Tdo 52/2008 ze dne 30.1.2008, **R 52/2008 tr.**)

⁴⁵ HRUŠKA, Jiří. Drogové trestné činy de lege lata a de lege ferenda. *Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související*. 2011, č. 3, s. 14.

b) *jiná rostlina obsahující omamnou nebo psychotropní látku*

Z hlediska trestněprávního se jedná o jakoukoli jinou rostlinu obsahující omamnou nebo psychotropní látku vyjma rostliny konopí (rod *Canabis*). Ve smyslu Jednotné úmluvy o omamných látkách se jedná zejména o opiový mák a keře koka. Pod pojmem *keř koka* je nutno rozumět všechny druhy keře rodu *Erythroxylon* a jeho listy se označují jako listy koka. Výjimku představují listy, z nichž byl extrahován veškerý ekgonin, kokain a jiné ekgoninové alkaloidy. *Maková nať* je tvořena všemi nadzemními částmi opiového máku po pokosení, výjimku představují semena. U těchto se nejedná o rostlinu obsahující omamnou nebo psychotropní látku. V případě *makoviny* se jedná o všechny nadzemní části máku setého (*Papaver somniferum*), jakož i jejich drť po sklizni. I v případě máku setého platí výjimka pro semena.

Druhy těchto rostlin jsou uvedeny dle ust. § 1 vládního nařízení č. 455/2009 Sb. v příloze č. 1 k tomuto nařízení.

c) *neoprávněné pěstování*

Neoprávněným je jakékoli pěstování, které je v rozporu s pravidly obsaženými v Jednotné úmluvě o omamných látkách, neboť pěstování opiového máku, keře koka a makové natě podléhá příslušným kontrolním opatřením.

6.2 Kvalifikovaná skutková podstata

(3) Odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve větším rozsahu.

(4) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ve značném rozsahu.

Co se týče pojmu ve větším a ve značném rozsahu odkazují na vysvětlení pojmů u předchozích skutkových podstat. Co se týče rozsahu tohoto spáchání vztahuje se k oběma základním skutkovým podstatám uvedeným v ust. § 285 odst. 1 i odst. 2 tr. zákoníku. U obou okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby postačuje z hlediska subjektivní stránky nedbalostní zavinění.

Závěrem popisu této skutkové podstaty zmiňuji vztah k ostatním ustanovením trestního zákoníku. Je vyloučen jednočinný souběh trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle ust. § 283 tr. zákoníku.

7. Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu dle ust. § 286 tr. zákoníku

7.1 Základní skutková podstata

§ 286 odst. 1 tr. zákoníku

(1) Kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává prekursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu, bude potrestán odnětím svobody až na pět let, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Objektem tohoto trestného činu je ochrana společnosti a lidí před ohrožením vyplývajícím z nekontrolovaného nakládání s jedy, omamnými a psychotropními látkami a přípravky, které tuto omamnou nebo psychotropní látku obsahují. Z tohoto hlediska je trestné rovněž jakékoli nakládání s předměty, které jsou k výrobě těchto shora citovaných látek nutné či potřebné. Toto ustanovení je již zcela v souladu s Úmluvou OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami ze dne 20.12.1988 (č. 62/1989 Sb.). Podle dřívější právní úpravy byla skutková podstata rozšířena rovněž na vyrobení, opatření nebo přechovávání předmětu určeného k výrobě přípravku obsahujícího omamnou a psychotropní látku. Nový trestní zákoník doplnil do ust. § 286 tr. zákoníku o prekursor, tudíž je soulad s Úmluvou OSN dovršen.

Co se týče naplnění skutkové podstaty, tak nepostačuje vyrobení, opatření či přechovávání předmětu, který je způsobilý k nedovolené výrobě omamných a psychotropních látek, ale musí se jednat o předmět, který je k této činnosti přímo určený.

Z hlediska subjektivní stránky se jedná o ohrožovací trestný čin, pro který zákon v rámci základní skutkové podstaty vyžaduje úmysl, přičemž pro naplnění skutkové podstaty postačuje vyrobení, opatření či přechovávání prekursoru nebo jiného předmětu určeného

k výrobě omamné nebo psychotropní látky. Co se týče subjektu, pak pachatele může být jak fyzická tak právnická osoba.

7.1.1 Vymezení pojmů

a) *prekursor*

Pojem prekursor definuje ZoNL jako látku uvedenou v kategorii 1 přílohy I nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 nebo v kategorii 1 přílohy nařízení Rady (ES) č. 111/2005. Jedná se o předpisy přímo použitelné na území členských států, tzn. o předpisy, které není nutno implementovat do národní legislativy, neboť jsou přímo závazné.

b) *jiné předměty určené k výrobě*

Jedná se o přístroje, nástroje, jiná zařízení, jejich součásti, které slouží k výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravků obsahujících omamnou nebo psychotropní látku nebo jedu. Dále se může jednat i o suroviny, které jsou dle své povahy způsobilé k takové výrobě. Ustanovení § 286 tr. zákoníku se tak vztahuje nejen na různé laboratorní pomůcky, ale i na látky (červený fosfor, kyselina chlorovodíková, atd.), a také na rostliny a houby, které samy o sobě omamnými a psychotropními látkami nejsou, ale za účelem jejich výroby byly vypěstovány⁴⁶.

a) *výroba, opatření sobě nebo jinému, přechovávání*

Předměty sloužící k výrobě omamné nebo psychotropní látky jsou velice často věci běžné potřeby, pro jejichž držení nebo výrobu zákon neklade žádné omezení. Není tedy relevantní, zda jsou tyto předměty vyrobeny či opatřeny neoprávněně, důležitý je záměr a úmysl, který s nimi pachatel má, tzn., zda jsou určeny k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, nebo přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku.

Jiná je situace v případě prekursoru⁴⁷ a to mj. vzhledem k vztahu k trestnému činu dle ust. § 283 tr. zákoníku. Vztah těchto skutkových podstat je velice blízký. Pro naplnění skutkové podstaty dle ust. § 286 tr. zákoníku musí jít v případě prekursoru pouze o výrobu, opatření nebo neoprávněné přechovávání. Ostatní nakládání s prekursory jako je výroba,

⁴⁶ JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 3. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 390.

⁴⁷ Z chemického pohledu je prekursorem látka, která se účastní chemické reakce, při které vzniká jiná sloučenina. V případě drogových deliktů je takovou látkou nejčastěji pseudoefedrin nebo ergotamin.

dovoz, vývoz, průvoz, nabídka, zprostředkování prodej či jiné opatření a přechováván je již naplněním skutkové podstaty dle ust. § 283 tr. zákoníku – nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy.

Rozdíl mezi skutkovými podstatami dle ust. § 283 a 286 tr. zákoníku je úmysl pachatele směřující k trestnému činu⁴⁸. V případě ust. § 283 musí úmysl pachatele směřovat k individuálně určenému trestnému činu, kdežto dle ust. § 286 tr. zákoníku postačuje obecné určení takového předmětu či prekursoru k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky bez konkrétního záměru k individuálně určenému trestnému činu. U této skutkové podstaty totiž není vůbec důležité, zda pachatel v budoucí době zamýšlí použít za účelem výroby omamných a psychotropních látek. Pokud by si pachatel opatřovat tyto předměty či prekursory za účelem výroby omamných a psychotropních látek, mohl by být postižen za přípravu k trestnému činu dle ust. § 283 tr. zákoníku ovšem pouze za předpokladu, že by toto jeho jednání směřovalo k některým z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby.

7.2 Kvalifikovaná skutková podstata

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let, bude pachatel potrestán

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,*
- b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu,*
- c) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti, nebo*
- d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.*

Co se týče pojmů, které jsou použity v kvalifikované skutkové podstatě dle ust. § 286 odst. 2 tr. zákoníku, tyto již byly definovány při popisu jiných skutkových podstat, pouze ke *spáchání trestného činu ve značném rozsahu* je nutno uvést, že k naplnění této kvalifikované skutkové podstaty dojde v případě, kdy pachatel vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává prekursor či předměty k výrobě omamných a psychotropních látek ve značném rozsahu, čímž je možno rozumět vytvoření např. kompletního laboratorního zařízení, zařízení, které je způsobilé vyrábět tyto omamné látky v takovém rozsahu, že je možno vyrábět některé

⁴⁸ Opatření (vyrobení, přechovávání) předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky je trestným činem výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle ust. § 286 tr. zákoníku, který je ve vztahu k trestnému činu dle ust. § 283 tr. zákoníku subsidiární. Pokud si pachatel opatří takový předmět v úmyslu uvedené látky vyrábět, má přednost použití primárního ustanovení o přípravě k trestnému činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle ust. § 20 odst. 1, § 283 odst. 2 - 4

takové látky, aby sloužili více lidem. Pod tento pojem spadá i situace, kdy se sice nejedná o kompletní zařízení, ale pouze o některé z jejích komponentů, ale tato výroba probíhá soustavně, nebo je předmětem pachatelova podnikání s tím, že jsou dodávány více odběratelům. V tomto případě je nutno posuzovat množství a kvalitu takových předmětů, a hodnotu, množství i kvalitu látky, která mohla být na takových zařízení vyráběna. Způsob spáchání trestného činu je rovněž skutečnost, která musí být posuzována pro to, zda byla naplněna okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby ve značném rozsahu.

U veškerých okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby postačuje z hlediska zaviněných nedbalostní zavinění.

Co se týče vztahu k jiným ustanovení trestního zákoníku, pak je zde vztah rovněž k trestným činům nespádajícím do kategorie tzv. drogových deliktů. Pokud by opatřování látek či předmětů za účelem výroby omamných nebo psychotropních látek směřovala k přípravě trestného činu vraždy dle ust. § 140 tr. zákoníku nebo teroru dle ust. § 312 tr. zákoníku, bude pachatel postižitelný v souladu s ust. § 20 odst. 1 za přípravu k takovým trestným činům. Ve vztahu k pěstování konopí se vyjadřoval Nejvyšší soud ČR, kdy dospěl k závěru, že se nemůže jednat o trestný čin dle ust. § 286 tr. zákoníku⁴⁹.

⁴⁹ Neoprávněné vypěstování rostliny konopí setého (*Cannabis sativa*), která je již sama o sobě omamnou látkou ve smyslu ust. § 289 tr. zákoníku (podle přílohy č. 3 k zákonu č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů, a seznamu IV podle Jednotné úmluvy o omamných látkách publikované jako vyhláška č. 47/1965 Sb., ve znění sdělení č. 458/1991 Sb.) nelze považovat za výrobu a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu ve smyslu ust. § 286 odst. 1 tr. zákoníku.

8. Šíření toxikomanie dle ust. § 287 tr. zákoníku

8.1 Základní skutková podstata

§ 287 odst. 1 tr. zákoníku

(1) Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje nebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

Objektem tohoto trestného činu je ochrana společnosti a lidí před zneužíváním jiných návykových látek než alkoholu. Co se týče alkoholu, tomu se věnuje ust. § 204 tr. zákoníku, podání alkoholu dítěti⁵⁰. Z hlediska subjektivní stránky se jedná o úmyslný, ohrožovací trestný čin, který je spáchán již samotným sváděním, podporováním, podněcováním nebo šířením. Pro naplnění skutkové podstaty není třeba, aby osoby, vůči nimž výše uvedené jednání směřuje, byly tímto ovlivněny⁵¹. Co se subjektu týče, pachatelem může být jak fyzická tak právnická osoba.

Základní skutková podstata koresponduje s dřívější právní úpravou dle ust. § 188a zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších právních předpisů s výjimkou, že podle aktuální právní úpravy není možno uložit peněžitý trest. Skutkové podstaty trestných činů rozebrané v předcházejících kapitolách používaly pojem omamná a psychotropní látka, tato skutková podstata šíření toxikomanie dle ust. § 287 tr. zákoníku má ve svém textu uveden pojem návyková látka, který bude rozebrán v podkapitole věnované vymezení pojmů.

8.1.1 Vymezení pojmů

a) návyková látka vyjma alkoholu

Pojem návykové látky definuje ust. § 130 tr. zákoníku. Rozumí se jimi alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka, jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Aby se jednalo o návykovou látku, musí být kumulativně naplněny oba znaky, tzn. jak návykovost, tak nepříznivé ovlivnění ovládacích či rozpoznávacích schopností člověka či jeho sociální

⁵⁰ Kdo ve větší míře nebo opakovaně prodá, podá nebo poskytne dítěti alkohol, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

⁵¹ JELÍNEK, Jiří. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 3. vydání. Praha: Leges, 2012. s. 393.

chování. Za návykové látky tedy nebudou považovány společensky tolerované a akceptované látky jako např. cigarety, káva či čokoláda, na které si sice člověk může vybudovat návyk, ale tyto látky nejsou způsobilé jakkoli ovlivnit chování či jednání člověka, ani nemají vliv na jeho ovládací či rozpoznávací schopnosti. Jak je z textu ustanovení zřejmé, skutková podstata trestného činu šíření toxikomanie se nevztahuje na alkohol, byť se jedná o návykovou látku.

Jedná se o velice širokou skupinu látek, které není možno postihnout jako trestné jednání dle ust. §§ 283 – 286 tr. zákoníku a není rozhodující, zda se jedná o látky, s nimiž je nakládání protiprávní, nebo látky, které jsou běžně dostupné. Rozhodující skutečností pro posouzení je pouze to, zda tato látka splňuje dvě podmínky stanovené dle ust. § 130 tr. zákoníku. Zajímavé je, že naplnit tuto skutkovou podstatu může i lékař a to za určitých okolností, ke kterým se vyjadřoval Nejvyšší soud ČR⁵².

Návyková látka není dle názoru určitých autorů zvolena příliš vhodně, neboť tento pojem je neurčitý a znakem všech látek (které je možno do této skupiny zařadit) není návykovost. Je nutno upozornit rovněž na skutečnost, že pojem návyková látka je v právním řádu ve více zákonech využíván v různém smyslu⁵³. Pojem návyková látka je využíván zejména v ZoNL, ovšem pro účely tohoto zákona jsou návykovými látkami pouze omamné a psychotropní látky, dalším zákonem, který tento pojem používá je zák. č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, ve kterém alkohol není za návykovou látku považován. V odborných diskusích zazněly názory, aby byl pojem návyková látka nahrazen jiným pojmem jako např. „opojná látka“ nebo „droga“, ale tyto názory se neprosadily a zůstal zachován známý a dlouho používaný pojem návyková látka.

b) *svádění a podporování*

Tyto pojmy korespondují s pojmy dle ust. § 24 odst. 1 písm. b) a c) tr. zákoníku v podobě návodu a pomoci, které však není možno v tomto případě použít a to z důvodu, že osoba požívající návykové látky se nedopouští trestného činu v rámci zásady, že

⁵² Trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle ust. § 283 tr. zákoníku nebo šíření toxikomanie se může dopustit i lékař, který svým pacientům neoprávněně předepíše léky obsahující omamné nebo psychotropní látky, popřípadě prekursory, pokud je alespoň srozuměn s tím, že druh a množství těchto léků neodpovídá zdravotnímu stavu pacientů a že ti mohou léky zneužít.

⁵³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 191.

sebeпоškozování není trestné. Pokud se tedy osoba požívající návykové látky nedopouští trestného činu, není možno použít zákonná ustanovení o účastenství, ale jedná se o samostatnou skutkovou podstatu trestného činu nezávislou na trestném činu jiné osoby. Osoba, která by byla svedena či podporována ve zneužívání návykové látky totiž žádný trestný čin nepáchá a páchat nemůže (viz výše), tudíž by nikdy nemohla nastoupit trestnost účastenství, které je závislé na tom, zda hlavní pachatel trestný čin spáchal či se o něj alespoň pokusil (nebo jej připravoval, pokud je příprava trestná). Z tohoto důvodu je skutková podstata trestného činu šíření toxikomanie zahrnuta v textu trestního zákoníku.

Svádění a jeho formy nejsou v trestním zákoníku vymezeny a proto se může jednat o jakoukoli formu tohoto jednání jako je například poučení o tom, jakým způsobem má být návyková látka užívána či aplikována, předvedení této aplikace, přemlouvání k užívání návykových látek apod. Svádění musí směřovat vůči konkrétní osobě, takže by se pod pojem svádění mohlo zahrnout také schvalování užívání návykových látek, pokud by v této konkrétně určené osobě vzbudilo touhu tuto látku také užívat.

Podporování zákon rovněž přímo nedefinuje, ale může být provedeno jak ve formě fyzické, tak psychické (intelektuální). Přivedení osoby do komunity osob zneužívajících drogy, zajištění prostorů, ve kterých ke zneužívání může nerušeně docházet či opaření injekčních stříkaček apod. je možno podřadit pod pojem fyzické podpory. Psychická podpora bude nejčastěji ve formě rady nebo utvrzování v přesvědčení zneužívat návykové látky vyjma alkoholu. Podporování je možno činit jak vůči osobě, která nemá žádné nebo jen velmi malé zkušenosti s návykovými látkami, tak vůči osobě, která již tyto látky zneužívá a má s tímto své zkušenosti. Za podporu naopak není možno považovat účast na osvětových akcích zaměřených na toxikomany, kde jsou rozdávány injekční stříkačky a poskytována rada či podpora o pravidlech hygieny a pravidlech „nezávadné“ aplikace návykových látek. Podporování rovněž musí směřovat proti konkrétní osobě.

c) podněcování a šíření

Jak již bylo výše uvedeno podněcování nemůže směřovat a nesměruje vůči individuálně určené konkrétní osobě, ale vůči blíže neurčenému okruhu osob, přičemž aby se pachatel dopustil podněcování, musí učinit takový projev, kterým zamýšlí vzbudit u jiných osob rozhodnutí nebo úmysl vedoucí ke zneužívání návykových látek vyjma alkoholu.

Podněcování může být činěno přímo, nebo také skrytě nepřímou např. ve formě hanlivých či zesměšňujících poznámek vůči osobám, které žádné návykové látky neužívají či schvalováním trestné činnosti dle ust. § 283 tr. zákoníku. K podněcování může ze strany pachatele dojít jak ústním projevem, tak prostřednictvím literatury, tisku či hromadných sdělovacích prostředků, což je však okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby.

8.2 Kvalifikovaná skutková podstata

(2) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1*

- a) *jako člen organizované skupiny,*
- b) *vůči dítěti, nebo*
- c) *tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.*

(3) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 vůči dítěti mladšímu patnácti let.*

Pojem *organizovaná skupina* a spáchání trestného činu jako její člen již byla definována v předchozích skutkových podstatách jednotlivých trestných činů.

Ke kvalifikované trestné podstatě bych rád pouze definoval pojem *vůči dítěti*, který je z hlediska trestního zákoníku definován v ust. § 126 trestního zákoníku. Jedná se osobu mladší osmnáct let, pokud trestní zákoník nestanoví jinak⁵⁴. Pachatel u této okolnosti nemusí znát skutečný věk dítěte, postačuje, aby se zřetelem ke všem okolnostem vědět měl a mohl vědět o tom, že se jedná o osobu mladší osmnáct let. Z hlediska subjektivní stránky tedy postačuje nevědomá nedbalost.

Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby v podobě *spáchání trestného činu tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí či jiným obdobným způsobem* nebyl součástí trestního zákoníku od počátku jeho účinnosti, ale byl zaveden až

⁵⁴ Dítětem je osoba do dne předcházejícího jejím osmnáctým narozeninám. V den svých osmnáctých narozenin již není osobou mladší osmnácti let, tudíž nemůže být ani dítětem. Jedná se o rozdílnost oproti zletilosti, která je definována pojmem dovršením patnácti let, tzn. okamžikem ukončení dne, ve kterém bylo dosaženo věku 15 let. Z hlediska dřívějšího dosažení zletilosti uzavřením manželství před 18. rokem věku se z hlediska trestního práva hledí na osobu rovněž jako na dítě.

novelou provedenou zák. č. 134/2002 Sb. Důvodem pro zavedení této kvalifikované skutkové podstaty bylo sbližování zákona a praktik členských států s právem Evropské unie v boji proti narkomanii. Podle stanoviska odsouhlaseného Radou (ES) je nutno, aby členské státy věnovaly pozornost šíření narkomanie právě prostřednictvím internetu a jiných hromadných sdělovacích prostředků.

V případě spáchání trestného činu vůči *dítěti mladšímu patnácti let* opět postačuje, aby pachatel vzhledem ke všem okolnostem (např. dítě stále navštěvuje základní školu, či volnočasový kroužek) a svým osobním poměrů mohl znát přesný věk dítěte. Z hlediska subjektivní stránky opět postačuje nevědomá nedbalost.

Závěrem této kapitoly je opět nutno uvést vztah tohoto ustanovení k ostatním ustanovením trestního zákoníku, kdy je nutno konstatovat, že je vyloučen jednočinný souběh trestného činu šíření toxikomanie dle ust. § 287 tr. zákoníku s trestným činem dle ust. § 283 tr. zákoníku a to z důvodu subsidiarity⁵⁵. Není vyloučen jednočinný souběh s trestným činem ohrožování výchovy dítěte dle ust. § 201 tr. zákoníku.

⁵⁵ Trestný čin šíření toxikomanie podle ust. § 287 tr. zákoníku je v poměru subsidiarity k trestnému činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle ust. § 283 tr. zákoníku. Jejich jednočinný souběh je vyloučen. Proto se skutek, který by vykazoval znaky obou uvedených trestných činů, posoudí jen jako trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle ust. § 283 tr. zákoníku (**TR NS 4/2004-T 681**)

9. Další trestné činy související se zneužíváním návykových látek

Výčet jednotlivých skutkových podstat popsaných v předcházejících kapitolách této diplomové práce není pochopitelně kompletní. V trestním zákoníku existuje mnoho skutkových podstat, pro jejichž naplnění je nutno užít či zneužít návykovou látku. Pro účely této práce jsem si nad rámec předcházejících kapitol vybral trestné činy, které s problematikou návykových (omamných a psychotropních látek) nejvíce souvisí a to trestné činy ohrožení pod vlivem návykové látky dle ust. § 274 tr. zákoníku a trestný čin opilství dle ust. § 360 tr. zákoníku.

9.1 Ohrožení pod vlivem návykové látky dle ust. § 274 tr. zákoníku

(1) Kdo vykoná ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil vlivem návykové látky, zaměstnání nebo jinou činnost, při kterých by mohl ohrozit život nebo zdraví lidí, nebo způsobit značnou škodu na majetku, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 havárii, dopravní nehodu nebo jinou nehodu, jinému ublížení na zdraví nebo větší škodu na cizím majetku nebo jiný závažný následek,*
- b) spáchá-li takový čin při výkonu zaměstnání nebo jiné činnosti, při kterých je vliv návykové látky zvláště nebezpečný, zejména řídí-li hromadný dopravní prostředek, nebo*
- c) byl-li za takový čin v posledních dvou letech odsouzen nebo z výkonu odnětí svobody uloženého za takový čin propuštěn.*

Tento trestný čin je zařazen do hlavy VII. zvláštní části trestního zákoníku – Trestné činy obecně nebezpečné, díl první – Trestné činy obecně ohrožující. Cílem tohoto ustanovení je chránit život a zdraví lidí a jejich majetek před nebezpečím vyplývajícím z vykonávání určitého druhu činnosti pod vlivem návykové látky. Tento trestný čin je spáchán provedením

určité činnosti pod vlivem návykové látky, přičemž k samotnému ohrožení či způsobení poruchy na životě či zdraví lidí, nebo jejich majetku nemusí vůbec dojít, postačí vzdálené nebezpečí či možnost poruchy. Jedná se o ohrožovací trestný čin, pro který v základní skutkové podstatě požaduje úmysl. Pachatelem v tomto případě může být pouze fyzická osoba, spáchání tohoto trestného činu právnickou osobou je vyloučeno.

9.1.1 Vymezení pojmů

a) *stav vylučující způsobilost*

Pro tento stav neexistuje žádná přesná definice, nicméně není vyžadován stav, kdy člověk upadá do bezvědomí, ale vliv návykových látek musí být takový, aby fyzické a psychické schopnosti byly natolik ovlivněny, že není možno vykonávat určitou činnost. Zda je pachatel ve stavu vylučujícím způsobilost vykonávat zákonem stanovenou činnost, musí orgány činné v trestním řízení dokazovat a to s ohledem na veškeré okolnosti konkrétního případu a s ohledem na to, jakou návykovou látkou byl pachatel ovlivněn⁵⁶.

b) *výkon zaměstnání nebo jiné činnosti*

Jedná se o takovou činnost nebo zaměstnání, které pro bezpečný výkon vyžaduje soustředěnou pozornost a schopnost správně vnímat a pohotově reagovat na vzniklou situaci. Pokud je lidská pozornost ovlivněna návykovou látkou, může dojít k ohrožení chráněných zájmů (lidský život, zdraví, majetek) a to v různém stupni intenzity. Typickou činností je řízení motorového vozidla, kdy řidič musí reagovat na nastalou situaci v dopravním provozu. Mezi další činnosti lze zahrnout výkon lékařské péče a další činnosti, při kterých může dojít k ohrožení výše zmíněných chráněných zájmů (např. kočí, posunovač na dráze, průvodčí)⁵⁷. Na řízení motorového vozidla pod vlivem návykové látky lze v případě snahy řidiče zajistit zraněné osobě lékařskou pomoc vztáhnout ustanovení o krajní nouzi, což je okolnost vylučující protiprávnost.

⁵⁶ Jestliže pachatel řídil motorové vozidlo pod vlivem jiné návykové látky než alkoholu, musí být zjištěno nejen, o jakou návykovou látku a jaké její množství se jedná, ale též míra ovlivnění řidiče touto látkou. Pouhé zjištění, že řidič motorového vozidla byl v době řízení pod vlivem návykové látky než alkoholu, samo o sobě nepostačuje pro závěr, že v důsledku toho byl ve stavu vylučujícím způsobilost k výkonu této činnosti ve smyslu ust. § 274 odst. 1 trestního zákoníku o trestném činu ohrožení pod vlivem návykové látky (**R 23/2011**)

⁵⁷ viz např. R 31/1979, R 13/1967, R 40/1982 apod.

9.1.2 Kvalifikovaná skutková podstata

Vzhledem ke skutečnosti, že trestné činy ohrožení pod vlivem návykové látky a níže uvedené opilství, bylo do této diplomové práce začleněno pro úplnost, nebude okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby věnována taková pozornost jako u jednotlivých skutkových podstat z mého pohledu „pravých“ drogových deliktů. Pro účely této práce budou tyto okolnosti jen stručně definovány.

Co se týče pojmu *havárie, dopravní nebo jiné nehody nebo jiného ublížení na zdraví*, pak pod pojmem *havárie* lze rozumět poškození technického celku, která vyžaduje opravu a jejímž důsledkem může být ohrožení života a zdraví osob či poškození majetku. *Dopravní nehodou v silničním provozu* je událost při provozu na pozemních komunikacích, při které v důsledku havárie či srážky dojde k usmrcení nebo újmě na zdraví u osob, či poškození majetku. Nemusí se jednat pouze o nehodu při provozu na pozemních komunikacích, stejně je nutno vykládat i jakoukoli nehodu nastalou při železničním, plavebním či leteckém provozu. *Jinou nehodou* je událost, která nastane v souvislosti s provozem jiného zařízení. Újma na životě nebo na zdraví, či škoda na majetku musí být způsobena jiné osobě než pachateli trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky.

Pro stanovení *větší škody* je rozhodným kritériem výše způsobené škody, která dle ust. § 138 odst. 1 tr. zákoníku stanovena částkou 500.000,- Kč. *Jiným závažným následkem* může být např. způsobení těžké újmy na zdraví nebo způsobení jiné vážné poruchy.

Pod pojmem *výkon zaměstnání nebo jiné činnosti, při níž je vliv návykové látky obzvláště nebezpečný* je nutno rozumět např. provoz hromadného dopravního prostředku, provoz elektrárny a jiné činnosti, při kterých může dojít k ohrožení života a zdraví více osob, či způsobení značných majetkových škod.

Z hlediska zavinění postačí u všech okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby nedbalost.

9.2 Opilství dle ust. § 360 tr. zákoníku

(1) Kdo se požitím nebo aplikací návykové látky přivede, byť z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí činu jinak trestného, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let; dopustí-li se však činu jinak trestného, na který zákon stanoví trest mírnější, bude potrestán tímto trestem mírnějším.

(2) Ustanovení odstavce 1, jakož i § 26 se neužije, přivedl-li se pachatel do stavu nepřičetnosti v úmyslu spáchat trestný čin, nebo spáchal-li trestný čin z nedbalosti, která spočívá v tom, že se přivedl do stavu nepřičetnosti.

Pro aplikaci tohoto ustanovení je rozhodující duševní stav pachatele před tím, než si aplikoval návykovou látku a jaký vliv tato aplikace měla na duševní stav pachatele. Nastala-li u pachatele trestného činu nepřičetnost, při které došlo ke spáchání trestného činu, je možno tuto situaci posoudit čtyřmi způsoby. Konstrukce jednán actio libera in causa, díky které je možno postihnout pachatele i v případě, kdy spáchá jednání ve stavu nepřičetnosti vyvolaném požitím návykové látky. Obě tyto varianty jsou upraveny v ust. § 360 odst. 2 tr. zákoníku, které je speciálním ustanovením k ust. § 360 odst. 1 tr. zákoníku - opilství a k ust. § 26 tr. zákoníku, jež upravuje nepřičetnost.

9.2.1 Actio libera in causa dolosa

Jedná se v překladu o jednání svobodné ve své příčině, kdy typicky se jedná o tzv. „opití na kuráž“. Pachatel v úmyslu spáchat trestný čin se úmyslně přivede do stavu nepřičetnosti. V tomto případě bude plně odpovědný za své jednání.

9.2.2 Actio libera in causa culposa

Jedná se o případy, kdy pachatel ve stavu nepřičetnosti spáchá trestný čin, přičemž jeho nedbalost spočívá právě v tom, že se do takového stavu přivedl. Na počátku při požití či aplikaci návykové látky pachatel nemá v úmyslu spáchat trestný čin. Dojde-li však ke spáchání trestného činu, pachatel bude za své jednání odpovědný, neboť buď bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že se trestného jednán nedopustí nebo minimálně mohl vědět, že se v případě aplikace návykové látky trestného jednání dopustí.

9.2.3 Nepříčetnost

Nepříčetnost je v trestním zákoníku upravena v ust. § 26. V tomto případě absentuje zavinění jak ke spáchanému činu, tak k předcházejícímu se přivedení do stavu nepříčetnosti⁵⁸.

9.2.4 Opilství

Jedná se o specifický trestný čin, tzv. „*rauschedelikt*“ a představuje jisté kompromisní řešení mezi koncepcí *actio libera in causa* a nepříčetností. Pachatel není postihován za spáchaný trestný čin, neboť tento je pro nepříčetnost vyloučen, jedná se tedy o tzv. kvazidelikt. Pachatelovo zavinění se vztahuje toliko na přivedení se do stavu nepříčetnosti, přičemž při přivádění se do tohoto stavu vůbec nechtěl ani nepředpokládal, že by měl spáchat trestný čin.

Trestný čin opilství je zařazen do hlavy X. zvláštní části trestního zákoníku – Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, díl 6 – Jiná rušení veřejného pořádku. Toto ustanovení bylo převzato z dřívější právní úpravy trestním zákonem č. 140/1961 Sb. a je v něm upraveno jednání pachatele v nepříčetnosti, kterou si pachatel zaviněně přivodil aplikací návykové látky. Tato samostatná skutková podstata je pro pachatele příznivější, neboť trestní sazba stanovená ust. § 360 tr. zákoníku je použita pouze v případě, kdy se pachatel dopustí přísnějšího jednání. Pokud je čin jinak trestný postihován mírnější trestní sazbou, je aplikována tato sazba mírnější.

Objektem trestného činu je občanské soužití a sekundárním objektem ten chráněný zájem, který byl porušen nebo ohrožen jednáním pachatele ve stavu nepříčetnosti. U tohoto trestného činu je nutno rozlišovat dvě fáze jednání pachatele – 1) *actio precedens* – přiveden se do stavu nepříčetnosti, 2) *actio subsequens* – spáchání činu jinak trestného⁵⁹. První část jednání je požití či aplikací návykové látky, přičemž pod pojmem požití je možno rozumět příjem ústy a pod pojmem aplikace jakýkoli jiný způsob jako je např. vdechování, injekční aplikace, nanesení na sliznici apod. Pachatel se musí přivést do stavu nepříčetnosti, samotné přivedení se do stavu zmenšené příčetnosti nepostačuje pro naplnění skutkové podstaty trestného činu opilství. Pachatel, který spáchá trestný čin ve stavu zmenšené příčetnosti odpovídá za toto jednání podle obecných zásad.

⁵⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 192-194.

⁵⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. s. 804.

Z hlediska subjektivní stránky může být trestný čin spáchán jak úmyslně, tak z nedbalosti, přičemž pachatelem tohoto trestného činu může být pouze ta osoba, která se do stavu nepřičetnosti požitím návykových látek přivedla a v tomto stavu spáchala kvazidelikt. Jedná se o tzv. vlastnoruční delikt, tzn., že je vyloučeno spolupachatelství, nepřímé pachatelství a účastenství. Subjektem trestného činu může být pouze fyzická osoba, spáchání právnickou osobou je vyloučeno. Spáchal-li pachatel ve stavu nepřičetnosti více útoků, které mají znaky více trestných činů, z hlediska trestného činu opilství se jedná o jediný skutek. Co se týče vztahu k ostatním ustanovením trestního zákoníku, jednočinný souběh s jakýmkoli jiným trestným činem je vyloučen, neboť trestný čin opilství je aplikován pouze za situace, kdy se pachatel zaviněně přivede do stavu nepřičetnosti a v době spáchání trestného činu je nepřičetný. Jinou skutkovou podstatu trestného činu může pachatel naplnit pouze tehdy, jestliže v době spáchání tohoto činu nebyl nepřičetný. Skutečnost, že se jedná o trestný čin opilství, musí být uvedena ve výrokové části rozsudku⁶⁰.

Popisem skutkové podstaty trestného činu opilství jsem dle svého názoru vyčerpал vše, co jsem v této práci chtěl uvést. Je třeba konstatovat, že o trestných činech souvisejících se zneužíváním návykových látek by bylo možno uvést daleko více, což však již přesahuje rozsah i účel této diplomové práce.

⁶⁰ Jednočinný souběh trestného činu opilství podle ust. § 360 tr. zákoníku s jakýmkoli trestným činem je vyloučen, neboť trestný čin opilství má své místo tam, kde se pachatel záměrně přivedl do stavu nepřičetnosti, a v době spáchání trestného činu tedy byl nepřičetný. Jinou skutkovou podstatu může pachatel naplnit pouze tehdy, jestliže v době spáchání tohoto činu nebyl nepřičetný.

Ve výroku o právním posouzení skutku jako trestného činu opilství podle ust. § 360 tr. zákoníku (v tzv. právní větě) je třeba uvést, že se pachatel (obžalovaný) požitím návykové látky zaviněně přivedl do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustil jednání, které má jinak znaky určitého, jmenovitě uvedeného trestného činu (**TR NS 31/2007**)

Závěr

V úvodu této práce jsem si kladl za cíl popsat aktuální otázky trestné činnosti související se zneužíváním návykových látek, právní úpravu z hlediska historického vývoje na území českých zemí, území Československa a následně samostatné České republiky. Tato práce je rozdělena do devíti kapitol, přičemž stěžejní část této práce je tvořena popisem jednotlivých skutkových podstat dle ust. §§ 283 – 287 tr. zákoníku. Závěrečná kapitola je pak tvořena popisem dalších skutkových podstat, které se zneužíváním návykových látek z pohledu autora této práce nejvíce souvisí.

Zneužívání návykových látek, ať již alkoholu nebo omamných a psychotropních látek je stále aktuálním tématem, kdy právní úprava pouze reaguje na vývoj v této oblasti a to jak z hlediska pachatelů trestné činnosti, tak z hlediska mezinárodních smluv zejména v souvislosti s členstvím České republiky v Evropské unii.

Drogová kriminalita prodělavá v současné době velký „boom“. Nejvíce se s drogovou kriminalitou setkáváme ve velkých městech (např. Praha, Ostrava). Co se týče oblastí rozšíření těch nejnámějších drog, tak je možné konstatovat, že s výrobou a užíváním pervitinu se setkáváme zejména na sídlištích, a to hlavně mezi lidmi z nižších vrstev společnosti, kterým chybí sociální zázemí – takových lidí bohužel v současné době stále přibývá. Pokud jde o výrobu marihuany, můžeme na pěstírnu konopí narazit prakticky kdekoli – konopí tak může být pěstováno i v upravených domečcích v centru města, které nemusí vzbuzovat sebemenší podezření. V této souvislosti stojí za zmínku to, že v současné době se na výrobu marihuany v průmyslovém měřítku stále častěji specializují osoby vietnamské národnosti. Co se týče heroínu a kokainu, tak ten je na naše území velmi často pašován ze zahraničí, a to prostřednictvím kurýrů (Švýcarsko, Polsko) – jedná se tedy často o organizovanou trestnou činnost s těmito drogami.

Jsem toho názoru, že aktuální trestní zákoník na výše uvedený vývoj v oblasti drogové kriminality reaguje poměrně dobře, když skutkové podstaty, které byly v této práci detailně rozebrány, poskytují velmi široký a poměrně ucelený komplexní rámec pro postihování téměř všech jednání, kterých se mohou pachatelé na tomto poli dopustit.

Při zpracovávání této diplomové práce jsem čerpal z rozsáhlé literatury věnující se dané problematice, z aktuálního znění zákonných textů a z judikatury Nejvyššího soudu, kterou jsem se snažil podpořit své závěry.

Dle mého názoru se dá ve velice krátkém časovém horizontu očekávat vývoj na poli této problematiky, který bude souviset se snahou legalizace konopí pro využívání k léčebným účelům. V této souvislosti si dovoluji zmínit, že jistá legalizace užívání jakýchkoli návykových látek může vést ke snahám a tendencím legalizovat toto užívání, prodej a distribuci i na další úrovni, což z mého pohledu není žádoucí. Zákodárce by měl pamatovat na to, že omamné a psychotropní látky bez ohledu na to, zda se jedná o tzv. měkké či tvrdé drogy, jsou velice nebezpečné a ústupky na tomto poli mohou z hlediska trestněprávního přinést spíše více škod než užitku.

V této shora nastíněné souvislosti se tedy dá očekávat další vývoj na poli trestního práva, přičemž vždy by měl být brán zřetel na škodlivý vliv těchto látek na lidský organismus, ať už jde o fyzickou stránku člověka či jeho psychiku.

Resumé

This diploma thesis is divided into nine chapters. The introductory chapters are focused mainly on currently highly discussed issues concerning criminal acts connected with drug abuse and historical roots and development of contemporary Czech legal regulation. The main part of this diploma thesis consists of the description of every single crime regulated by sections 283-287 of Act No. 40/2009, Criminal Code. The last chapter of this diploma thesis afterwards presents the description of the other crimes which are according to the author the most drug abuse related.

Drug abuse, it doesn't matter whether the drug is alcohol or other narcotic or psychotropic substance, is these days steadily very actual topic (or rather a problem). Legal regulation is forced nowadays to react quickly to the developing criminal methods and to the developing international co-operation within the European Union. Drug criminality booms at present. The most frequently we can see drug criminality in the big towns as Prague or Ostrava. If we should name the main regions, where we can encounter abuse of the most popular drugs, we could name the suburbs – for the pervitin, this areas are full of people without social background – the pity is that the number of these people still increases. As for the production of marihuana, we can encounter the growing stations everywhere – the hemp can be grown as well in the neat houses in the centre of the city (without any suspicion). In this context we should mention that it is a matter of fact, that nowadays we see the rising number of Vietnamese perpetrators. And lastly the heroin and cocain is smuggled into the Czech Republic from foreign countries as Switzerland or Poland – in these cases the smuggling is usually part of organized criminality.

In my opinion the current Criminal Code responds to the evolution of drug criminality mentioned above relatively well. We can conclude from the wide range of facts of cases (crimes) that it completely covers almost every criminal act which can be committed in connection with drug abuse.

The author created this diploma thesis after reading over the extensive amount of related literature, actual versions of legal texts and actual judgements of the Supreme Court – these materials then created the necessary base for the conclusions expressed by this thesis.

In conclusion I would like to express my persuasion that we can anticipate the effort to legalize cultivation of hemp for medical purposes. The legislator however shouldn't be in my opinion overly benevolent – he should always bear in mind that drugs are dangerous (it makes no difference if it concerns soft or hard drugs). Any concession on this field could cause more harm than benefit.

Seznam použité literatury

Monografie

1. BORNÍK, Miroslav. *Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie*. Praha: Themis, 2000, 166 s. ISBN 80-858-2192-3.
2. ESCOHOTADO, Antonio. *Stručné dějiny drog*. 1. vydání. Praha: Volvox Globator, 2003, 173 s. Labyrint (Volvox Globator), sv. 5. ISBN 80-720-7512-8.
3. GRONSKÝ, Ján. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa I*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 2005. ISBN 97880246138954.
4. HEJDA, Jan. *Kriminologické, trestně právní a kriminalistické aspekty drogového problému v ČR a jeho řešení*. 1. vydání. Jindřichův Hradec: RAIN reklamní agentura, 2000, 148 s. ISBN 80-245-0080-9.
5. CHMELÍK, Jan. *Drogová kriminalita*. 1. vydání. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, 1999. 96s.
6. JANÍK, Alojz; DUŠEK, Karel. *Drogy a společnost*. 1. vydání. Praha: Avicenum, 1990, 342 s. ISBN 80-201-0087-3.
7. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, 904 s. ISBN 978-80-87212-49-3.
8. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 1. 2010*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, 784 s. ISBN 978-80-87212-30-1.
9. JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 3. vydání. Praha: Leges, 2012, 1280 s. ISBN 978-80-87576-29-8.
10. KALINA, Kamil. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, 319 s. ISBN 80-86734-05-61.
11. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přepracované vydání. Praha: Linde, 2003, 673 s. ISBN 80-720-1433-1.
12. MIOVSKÝ, Michal; SPIRIG Harald; HAVLÍČKOVÁ Miloslava. *Vězeňství a nelegální drogy: sborník textů z oblasti užívání nelegálních návykových látek ve věznicích*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, 138 s. ISBN 80-867-3403-X.
13. MIOVSKÝ, Michal. *Konopí a konopné drogy: adiktologické kompendium*. 1. vydání. Praha: Grada, 2008, 533 s. ISBN 978-802-4708-652.
14. NOVOTNÝ, František. *Trestní zákoník 2010: stav k 1. 4. 2010: komentář, judikatura, důvodová zpráva*. 1. vydání. Praha: Eurounion, 2010, 838 s. ISBN 978-807-3170-844.

15. NOŽINA, Miroslav. *Svět drog v Čechách*. 1. vydání. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1997, 347 s., obr. ISBN 80-859-1736-X.
16. PÁLENÍČEK, Tomáš; KUBŮ Pavel; MRAVČÍK, Viktor. *Nové syntetické drogy: charakteristika a hlavní rizika*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2004, 36 s., [4] s. barev. obr. příl. ISBN 80-867-3426-9.
17. SOTOLÁŘ, Alexander et. al. *Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení: právní aspekty trestního postihu drogové kriminality, lékařský přístup ke zneužívání drog a možnosti resocializace uživatelů drog. Sv. 1*. Praha: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti ČR, 2002. 718s.
18. STRAUS, Jiří. *Metodika vyšetřování drogové kriminality*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006, 47 s. ISBN 80-725-1219-6.
19. ŠÁMAL, Pavel; PÚRY František; RIZMAN Stanislav. *Trestní zákon: komentář*. 3.vydání. Praha: C. H. Beck, 1998, 1347 s. ISBN 80-717-9162-8.
20. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1450 s. ISBN 978-807-4004-285.
21. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 2150 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
22. ŠTABLOVÁ, Renata; BREJCHA Břetislav. *Drogy: vybrané kapitoly*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005, 115 s. ISBN 80-725-1186-6.
23. ŠTABLOVÁ, Renata; BREJCHA Břetislav. *Návykové látky a současnost*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006, 302 s. ISBN 80-725-1224-2
24. TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana; ZEMAN, Petr. *Kriminální kariéra pachatelů drogové kriminality*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 117 s. ISBN 978-807-3381-011.
25. TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana; ZEMAN, Petr. *Možnosti trestní justice v protidrogové politice I.: (vývojové aspekty)*. 1. vydání. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2007, 122 s. ISBN 978-807-3380-595.
26. TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana; ZEMAN, Petr. *Možnosti trestní justice v protidrogové politice II.: (empirická část)*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, 177 s. ISBN 978-807-3380-724.
27. VANTUCH, Pavel. *Drogy a kriminalita*. 1. vydání. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1990, 171 s. ISBN 80-210-0169-0.
28. ZÁBRANSKÝ, Tomáš. *Drogová epidemiologie*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 95 s. ISBN 80-244-0709-4.

29. ZÁBRANSKÝ, Tomáš a kol. *Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy v ČR (Souhrnná závěrečná zpráva)*. 1. vydání. Praha: ResAd, 2001, 50s.
30. ZEMAN, Petr; TRÁVNÍČKOVÁ Ivana; ŠTEFUNKOVÁ Michaela. *Vybrané aspekty drogové problematiky z pohledu občanů*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, 136 s. ISBN 978-807-3381-127.

Příspěvky do sborníků

1. MAHDALÍČKOVÁ, Jana. Drogové delikty. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2009, trestněprávní sekce*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 125-128. ISBN 978-808-7212-219.
2. ZEMAN, Petr. Drogové trestné činy podle trestního zákoníku v kontextu formálního pojetí trestného činu. In SEHNÁLEK, David; VALDHANS, Jiří; DÁVID, Radovan; KYNCL, Libor (Ed.). *Sborník Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 1029-1042.

Odborné články

1. HRUŠKA, Jiří. Drogové trestné činy de lege lata a de lege ferenda. *Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související*. 2011, č. 3, s. 4-18. ISSN 1211-2860.
2. TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana; ZEMAN, Petr. Možnosti a limity systému trestní justice v rámci protidrogové politiky. *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. Praha: Odbor vydavatelství a tisku MV ČR, 2008, XXXI, č. 3. s. 161-177. ISSN 1210-9150.
3. TUKINSKÁ, Markéta. Množství drogy větší než malé dle nového trestního zákoníku. *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. Praha: Odbor vydavatelství a tisku MV ČR, 2010, XXXXIII, č. 2. s. 134-140. ISSN 1210-9150.
4. ZEMAN, Petr. Drogové trestné činy podle trestního zákoníku v kontextu formálního pojetí trestného činu. *Zaostřeno na drogy / Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti*. 2010, VIII, č. 1. 12 s. ISSN 1214-1089.
5. VICHEREK, Roman. Množství větší než malé, aneb kolik je možné držet omamných a psychotropních látek pro vlastní potřebu. *E-pravo.cz*. Publikováno dne 21.7.2014. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/mnozstvi-vetsi-nez-male-aneb-kolik-je-mozne-drzet-omamnych-a-psychotropnich-latek-pro-vlastni-potrebu-94705.html>

Použitá judikatura

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. 7 Tdo 219/2014-23

- Sjednocující stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2013
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 3. 2014, sp. zn. 37T 4/2013
- Rozsudek Okresního soudu v Přerově ze dne 8. 8. 2013, sp. zn. 1 T 141/2013
- Nález pléna Ústavního soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 13/12
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1103/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 7 Tdo 12/2011

dále viz citace v textu

Elektronické zdroje

www.beckonline.cz

www.nsoud.cz

www.concourt.cz

informační systém ASPI